

BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL.
CRACOVENSIS

17847

Kat. Kon.

Mag. St. Dr.

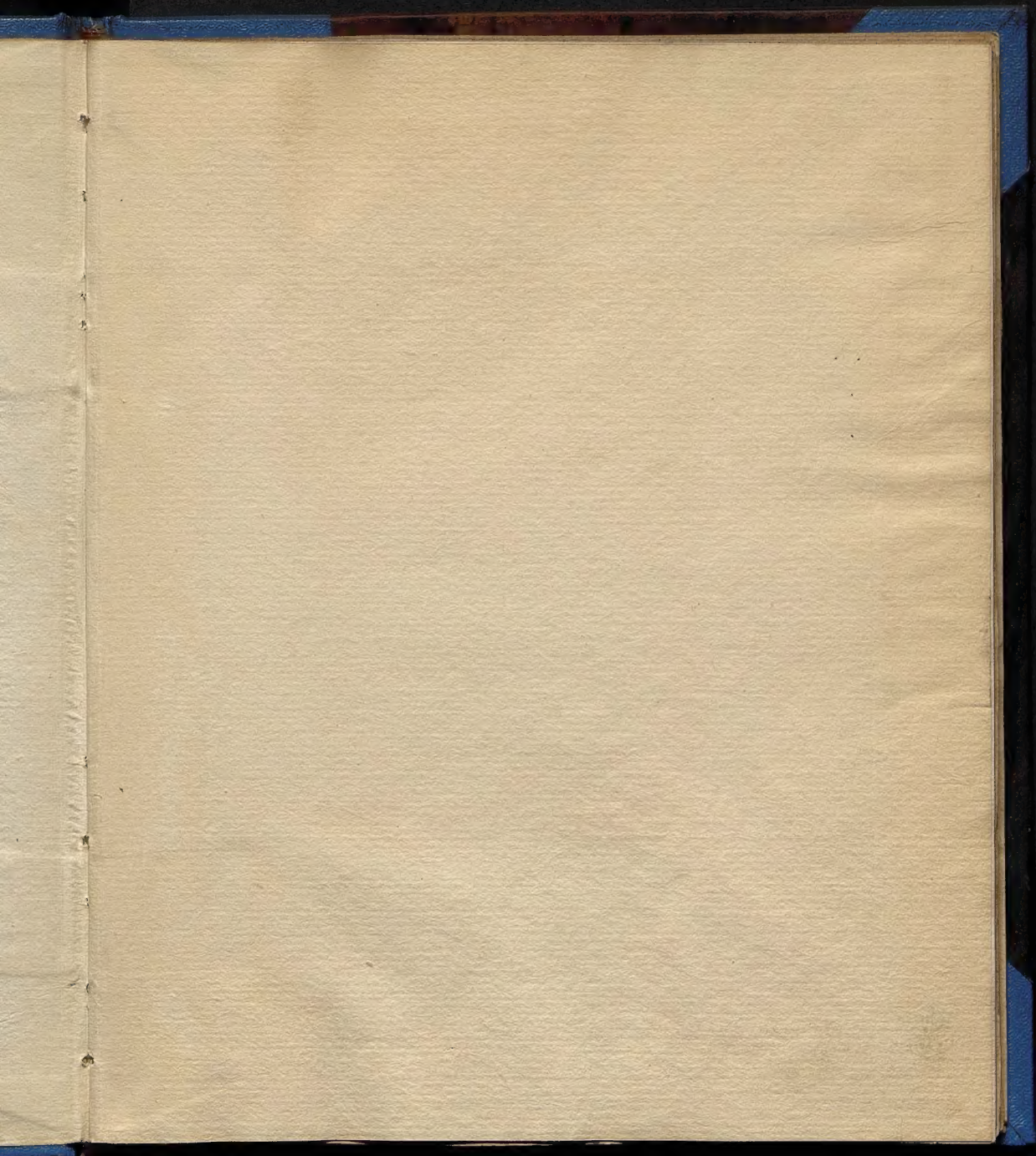
I

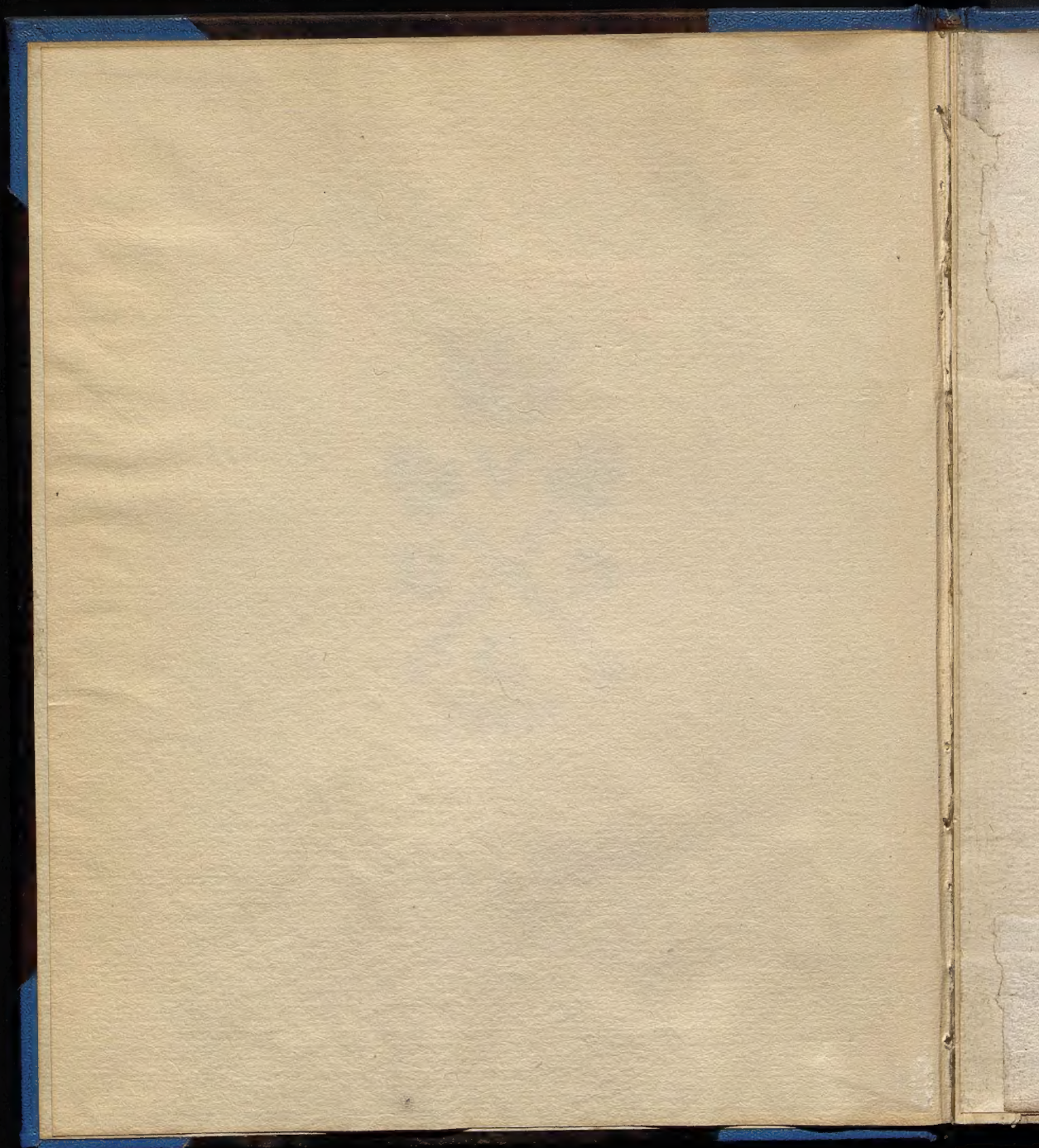
Mf. 5722

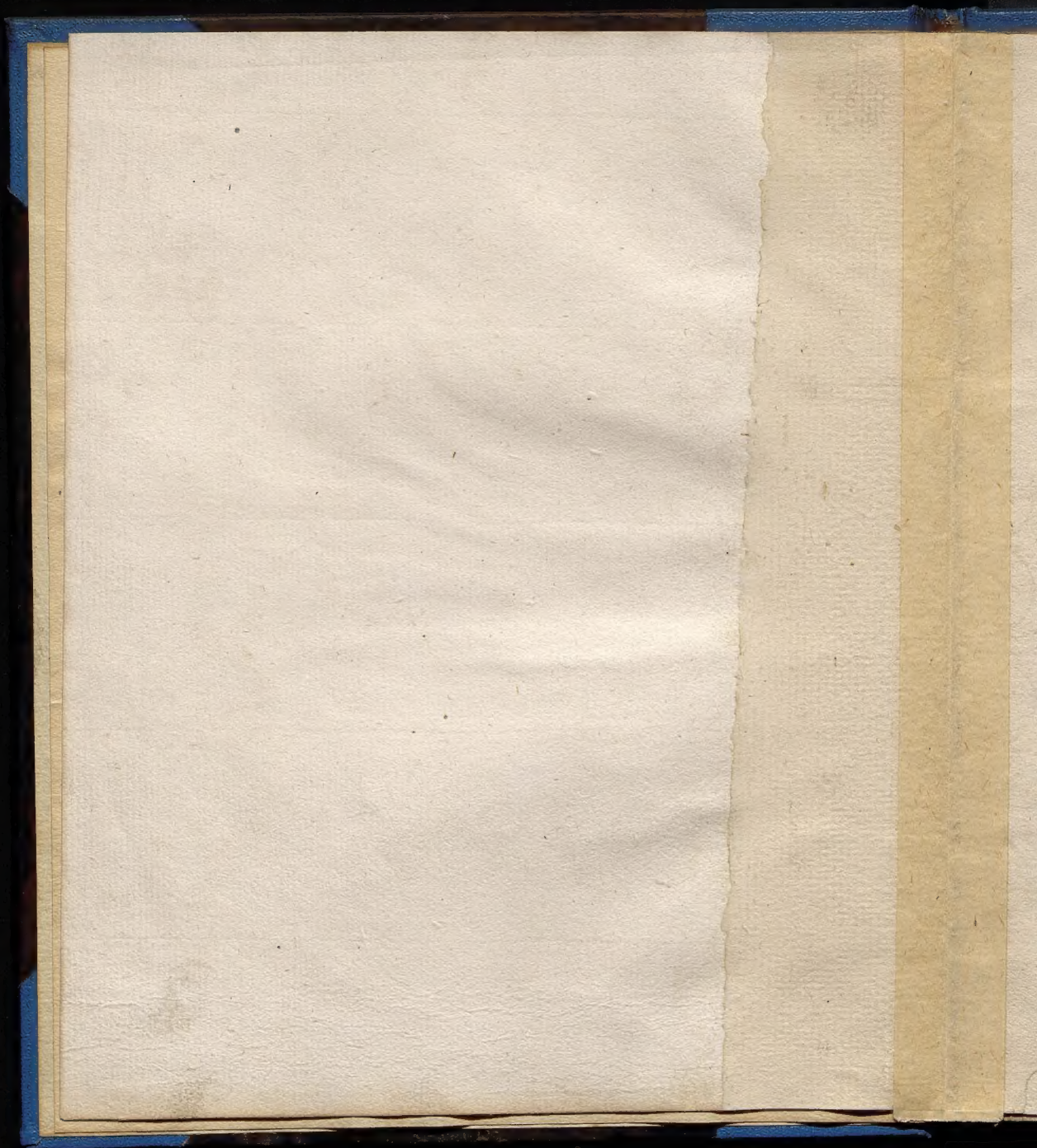
17847

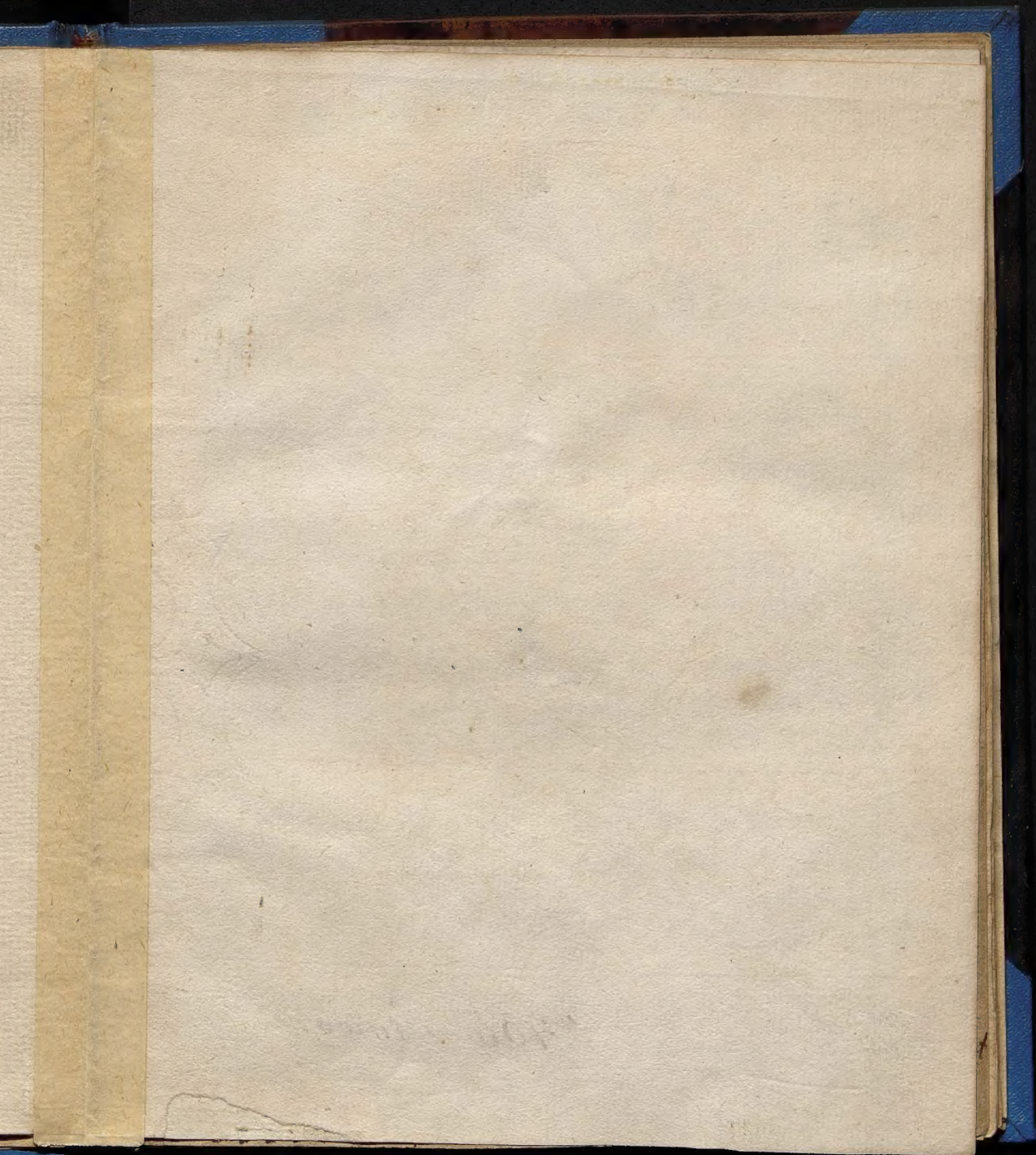
I

287/67/52

2455 Prawo.

DECLARACYA
ZŁOTEY
WOLNOSCI

ktz sie z wolnością różnego
od stáropolskiey Wiáry naboženstwa
w Rzeczypospolitey dobrze sporządzoney

sgodzić nie może.

Wydána.

POD INTERREGNUM
PO NAJASNIEYSZYM ZYGMVNCIE
I I I

Przez X. ZYGMVNTA KOMOROWSKIEGO
Zákonu Bernardyńskiego Káznodzieie Ge
nerálstiego y Dyssinitora Prouincyey
Polstiey.

Ex speciali cõcessione Illustrissimi ac Reueren
dissimi Domini D. IOANNIS ANDREAE PRO
CHNICKI ARCHIEPISCOPI Leopolién
&c. &c. & superiorum permisso.

LEOPOLI

In Officina Typographica Ioannis Saeliger, ARCHIEPI
SCOPALIS Typographi, Anno Dni. 1632. V

Stare Induti loricam iustitiae, In omnibus sumentes scutum
fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere &
galeam salutis assumite, & gladium spiritus quod est verbum Dei
(3. Paulus Apostolus, ad Ephesios Cap. 6.

17847.1

WIELMOŻNEMU PANU
IEGO MOSCI

P. IAKUBOWI
SOBIESKIEMU
KRAYCZEMU KO-
RONNEMU KRASNOSTA-
WSKIEMU &c. &c. STARSZOSCIE

Pod INTERREGNUM PO NAJASNIEY-
SZYM ZYGMUNCIE III NA ELECTI-
EY NOWEGO PANA MARSZALKOWI
KOLA RYCERSKIEGO,

Fr. SIGISMUNDVS KOMOROWSKI ORDINIS S.
FRANCISCI de Obseruantia Prædicator Generalis
& Prouincie Polonie Diffinitor Łaski Bożej prayszrowiu
dobrym y wšego Błogostáwieństwa wpraszynie śyay.

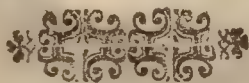
GESILAVS SZCZESLIWY KROL LACE-
demonſki ſpytany ktoraby z tych cnot ſacnieyſza być ro-
zumiał, MoC, ayli SPRAWIEDLIWOſC? beſpiecnie
ſpráwiedliwoſć miánował godnieyſza, mówiac fortis-
tudinis nullum eſſe vſum niſi ad iuſticia, quodd-
omnes iuſti eſſent nihil opus fore fortitudine, y
pewnie nie pobiádził w ſwoiey odpowiedzi, poniewaſz y drudzy przed nim
y po nim ſpráwiedliwoſć, tak ſobie powaſzali że ta Mátká inſzych wſzytkich

cnot nazywali, ona Maska pokutu bedac w Pánstwach y wenselkim sgro-
mádszeniu prawná stánowi, ona swiatoblinie postánionych aby sie w Cás-
tości zachowali przestrzega, tribuens vnicuique quod suum est. Nias-
ko oniey powiedzial Krasomona Rzynski Cicero sublará iustitiá, li-
berras, bonitas, beneficentia, funditus tolluntur, quæ qui tollunt
etiam aduersus Deos immortales impli iudicandi sunt. Toż drugi
Krasomowca Grecki Sprawniedliwość y prawa duzo Miasť y Rzeszypospo-
litych naznawszy mowi Sileges abrogentur & cuius licentia faci-
endi quicquid voluerit dara sit, non solùm Resp. pessum ibit, sed
nec quicquam intererit inter nostram & ferarum vitam.

Przyznawa to W. Wielmożnemu M. P. w Bytká Rzeszyposp. (czego my syali-
wi Bogomodley z serca Wm winśuiemy) iżes Wm M. P. wst pilnym stro-
żem sprawniedliwości, y wielkim obronco swiatoblinych praw cności sdro-
wia Rzeszyposp. przestrzegających. Przyznawa nie stony tylko leasze,
co sama ná wielu Seymách, ale y ná terážnieyszym wálnym sgrómádze-
niu przy Elektiey nowego Pána, Laska Máršalkonška Kolá Rycerskiego
Wm. M. P. asae.

Y z tey przyczyny tá teś Kiasćká pod obronę sie y
protěctia Wm. M. P. ciśnie y wprasa, spódienáiac sie iż pod imieniem
sacnym Wm. M. P. w większym v innych pośánowaniu hędzie, zá ktera
proszę, abyś Wm. M. P. táskáwie sie tey stánil, á wedlug wrodzoney lu-
dskości swoiey tak málým znákiem óświadczenia pokrewney syalności
moiey y Zakonney powolności gárdzić nie ráaył, ktorego áhy ná dlugó-
wieczne látd, ná wielkie zasługi v wśechmonego Bogá, y ná dálše postu-
gi Rzeszyposp. y ná ozdóbę sacnego Domu Wm. M. P. Miłostíny Pan
Bogóśśliwie chował. My syaliwi Bogomodley enego prośić nieprześá-
niemy.

We Lwowie z Klastorá Bernardynskiego 10, Oetobris
Anno Domini. 1632

L I C E N T I A E T A P P R O
B A T I O.

Ex Literis.

A. R. Patris Fratris IOANNIS LASOCKI Prouin-
ciae Poloniae Fratrum Minorum Regularis Obser-
uantiae Ministri Prouincialis & Praedicatoris Ge-
neralis, &c.

Ad A. V. Pr. Fr. SIGISMUNDUM KOMORO-
WSKY eiusdem Prouinciae Distinctorem & Praedi-
catorem Generalem.

Lutraui & perspexi in quantum licuit, & re-
mitto approbatum opus per quosdam Theologos
Ordinis nostri, & do facultatem praelo mandan-
di, &c. &c. Datum ex Conuentu nostro Lu-
blinensi Anno Dn. 1632. die 1. Octobr.

Fr. Ioannes Lasocky
Ord. Min. obseru. Prouin-
cialis Minister Poloniae.
& Praedicator Generalis.

Errata corrige hoc modo.

Cap. 4. fol. 1. col. 2. mundare, lege nudare eorum
lege vestra.

Cap. 5. fol. 1. col. 2. wieǳiły/ lege, niedǳiły/

Bodem cap. fol. 1. col. 1. in titulo. Duchowny/ lege,
Duchownych/

Cap 5. fol 2. col. 2. in margine, Laterani en: lege Lateranen-
Lugduniz. lege Lugdunense. Florentinium, lege Florentinum.
Lateraniz, lege, Lateranese

Cap. 5. fol. 3. col. 2. vltio neplectendos, lege, vltione
plectendos.

Cap. 5. fol. 4. col. 1. wśkaze/ lege, wśkazuje/

Cap. 5. fol. 4. col. 2. podpomocyćiel/ lege,
podpomozyciel

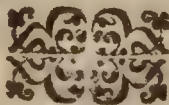
Cap 6. fol. 1. col. 2. prawa dusza/ Rzeczyposp. nazy-
wał/ lege, prawa dusza Rzeczyposp. nazywał/

Cap. 8 fol. 2. col. 1. gare lege, gate/

Cap. 9. fol. 4. col. 1. odpoczywata/ lege, odpoczywa/

Cap. 10. fol. 1. col. 1. in titulo. Relionis, lege, Reli-
gionis,

Cap. 11. fol. 1. col. 1. 5. Ale coſ nam/ 1. 4. wraca-
ia lege, wracaiacy/

Do Czytelniká.

WIELKIE zacnych Rzeczypospolitych
ná świecie szczyti sie Złota Wolnošcia.
Lecz Rzeczpospolita Polska y Synowie iey
Koronni / nie tylko zláda zrownáia / ále sie
wielgými swými swobodámi ná inſze ſluſne
pochwalić mogá: tych Przodków náſzy z
wielká praca / náſlád y y wſeláká odwaga / ná
oſtátek ze wſech namilſzego zdrowia / nábyw-
ſzy / Synom ía ſwoim ná potomne czáſy zá-
ná y wielſze dziedzictwo zoftáwili w cale / y
áby cáloſci iey przylládem Przodków ſwo-
ich pilno przeſtrzegáli / wiecznym im to Teſtá-
mentem obwárowáli. Jákoſ z láſti Boſzey ná
žárlivoſci o Złota Wolnoſć cnym Synom
Koronnym podžis dzień nieſchodžilo. Swiát
kiem ſa y beda Kroniki Polſkie.

Džisía ſie przed Synámi Koronnymi Zło-
tá Wolnoſć wſtarža / iž pod iey Złotym Pla-
ſzem Wolnoſć i ákás obca Wolnoſcia Reli-
giey álbo naboženſtwá názwawſzy ſe do Ko-
rony Polſkiey gwałtem y wpornie wdzierá-
iac ſie one bárzo wciſka.

Deklárnie ſie tedy przed lážb ym Złota Wol-

2

noſciž

naśc iż żadnym sposobem sta nowa Wolno-
ść różnego od świętej Staropolskiej miary
nabożeństwa w Rzeczypospolitej na starość
swoje zgodzić się nie może. Podaje to pod pil-
ny rozsadek wsem Synom Koronnym zaś
wsze o namnieryse Złotej Wolności obelżenie
żarliwym y wzajem prosi o deklaracya przy-
ktorey się Wolności opowiedzieć chce.

Dla snadnieyşego wyrozumienia/ słuszności
sprawiedliwej spraw y swojej dowodzić chce
Dwunasta sposobom/ ktore y na Dwanaście
Rozdziałow podzieli/ dla lepszego rozsadku y
włożyć krzywd y swoje.

W Rozdziale Pierw- szym.

A Definitione libertatis.
Co to jest Złota Wolność.

W Rozdziale Wto- rym.

Per Divisionem libertatis.
Iż Wolność jest dwoiaka.
Przyrodzona y Nabyta.

W Rozdziale Trzecim

Ab Antiquitate. Ze iuż
tak dawno w Polsce osiadła

gdy o tych Wolnościach No-
wych pisać nie było.

W Rozdziale Czwart- tym.

Broni się Prawem Bożym
gdyżle Wolności Nabożeństwa
pilno zakazano.

W Rozdziale Piątym

Broni się Prawem Polskitem
od pobożnych ludzi zgodnie na-
wálnych, tak Duchownych iako
kay świeckich Sejmach uayo-
nianym.

W 20

W Rozdziale Szostym.

Broni się forma Iuramenti
Serenitatis Regum
któży tej pokoy samę swia-
tobliwie poproszili.

W Rozdziale Siódmym.

Dowodzi iż dla Pánom świat,
ktim ważne rsady Kościoła
nie około Nabożeństwa, y wa-
ryndawac się nie godzi.

W Błkże

W Rozdziale Ośmym

Iż obrona wiary y Religii do-
tychże Pánom y Urzędow świat-
skich właśnie należy pokázus-
ie y otóż prosi.

W Rozdziale Dziewiątym.

Przypomina wielka ostro-
żność, Synom Koronnym, kto-
rzy wolności różney Religii,
aby się do Korony niewdziera-
li pilno przestrzegali.

W Rozdziale Dziiesiątym.

Przynosi Przykłady o ce-
Libertas Religionis Inse
Krolestwa przyprowadzi, iż o
tyraniu, a morderstwa, o
krwie rozlania, o uśławiane
niepokoi domowe, a nadość,
tek o Ofiatacy upadek, y te-
goż się nam przestrzegac każe.

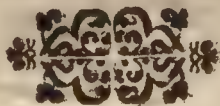
W Rozdziale Jedenastym.

Iż do Magistratu przynależy
Heretyki od Kościoła osadzo-
ne, y receptione, tak na Ksie-
gach iako y na majątnościach
y na własnych osobach karat
by też y śmiercią.

W Rozdziale Dwunastym.

Prány światobliwych Krop-
low to się utwierdza y
Experientia.

Rozsadzże tedy pobożny Czytelniku przecz-
tawszy listów / A jeżeli co do upodo-
bania znaydziesz Bogu podziękuy /
Jeżeli sie też co niepodoba / mnie
przypisz y rozumowi słas-
nemu A w miłości Chrze-
ściańskiej poprawisz.

ROZ.

cho-
ani
brz-
tek
A p-
mie

sie z
vlu
zyn
insu
een
stoy
flus
mad
pili
mar
h pr
Duc

Rozdział Pierwszy.

Co to iest Złota Wolność.

A Złoto przobkute między wszytkiemi Bruscami / tak wolność między wszytkiemi barami Bożemy / Ktorych hoynie vż cżył człowiekowi i rozumem obdárzonemu. Deus ab initio constituit hominem. & posuit eum in manu Consilij sui. A tak swobodnego zostawić chciał Bog człowieka / że ani namietetności przyrodzone / ani niebiosá influentiami swymi / ani Aniolowie lubo do brzy / lubo zi / weznie mu bezprávia niemoga / náostá-tek y sam Bog gwałcić niweżym wolności tego niechce. A przetoż słusnie sie wolność złota nazywa / dla swego między infemi lástami Bożemi przobkowania.

Leż trzeba zrozumieć co to iest Wolność. Ná jedno sie zgadzają Poganie z Chrześcíanymi. Aurea libertas est vivere vt velis. Wolność iest słusność cokolwiek chceš czynić / iák Aristoteles w Polityce swojej / tak y Cicero y inisi: Mowiac że Wolność iest słusność / dawają znać iż ten żyie iákto chce / Ktory sie rozumem rządzi / Ktory sie przy stojnych rzeczy trzyma / Bo iż ludzie są dla rozumu ludzie słusna rzecz aby wola swoje rozumem miarkowali. Jáko mądry Pythagoras powiedział / Neminem liberum esse nisi qui sibi imperaret; toś y Cicero Liber est is existit mandus qui nulli turpitudini seruit. Stego sie dáte znać iż práwa wolność nieodrymnia / ale ta wstrácają iákto Duch ś. mowi w wyżej pomienionym mieyscu o Wolno

Eccl. 15 7. 14.

Wolność czemu Złota wolność nazywa się.

Co to iest wolność.

Arist. lib. 5. Cap. 9. Cic. in Parad.

Stob. Serm. Polit. Cap. Cic. 4. ad Her.

Práva wolności nie psują ale ją wstródzają.

ści głó-

Wolność Pro-
rey sie doma-
gąa dissiden-
tes wolności
nie jest alenie
wola.

Baptur Bor-
czynski Anno
1438. ipso die
S Marci Equang
in Gen. Co-
mitijs Regni.

Ad Rom. 10.
7. 15.

ści Człowieczey / Adiecit homini Deus praecepta sua, Si
volueris mandata seruare conseruabunt te, ante hominē
vita & mors. bonum & malum quod placuerit ei dabi-
tur illi. wedle praw teby żyć nie jest to niewola / ale wielka
swoboda / gdzie każdy w pokoju za swym prawem siedzi.

Rozney sie bázro od tey opisanej wolności / dissiden-
tes nobiscum in Religione vpoimináia. Wolności sie
vpoimináia / ktora świaste práwa od dawnych lat vzy-
nionie znosi / chcażyć vti libet práwa niesłuchac / gwałtem
krzywdy dochodząc / nowe sposoby życia do Rzeczypospo-
litey wprowadzając. A coż to za Wolność / tár-
gając sie pismem vszyplywym ná wiare prawowierne / Bi-
stupy / y przelożone Kościółá Bzjegó / ná Bapteury / ál-
bo Confederatix miedzych y pobeżnych Senatorow /
ktorzy sie ná nieprzyiacioly starożyteney y prawowierney
Wiary S. w ktorey sie p. krzčili y w ktorey Swiętych
Sakramentow zżywáia / sub fide & honore sprzyśięgli /
A zá krzywdę pocytać / że takie pisma zárazliwe y pebo-
żnych obrażáiace psuia y pala / Ze Sancto zelo feruentes
Catholici / albo iáko to im właśnie przynależy Vigilantes
Pastores super gregem suum Antislites & Episcopi
te nowe Ministry Ewangelickie / iáko nowe Pseudo
Prophety. ktorych żaden niepestat á sami sie domysláia /
nád zákaz Páwla S. Quomodo pradicabūt nisi mittātur
falszywe náuki rozśierwáia / Zmiałst y spośrzedká ludzi do-
brych iáko pestilentes & animarum pradores wyswíe-
cáia że im ius municipale & aditus ad magistratus dene-
gatur &c. nie jest to wolność iednym słowem mówiac /
ale wielka y wleczna niewola. Co sie dostónaley z wtore-
go rozdziału zrozumie.

ROZ.

Rozdział wtory o Dwoiákicy Wolności:

Wolność ktora sie ná świecie ludzkie sęczyca / jest
dwoiaka / przyrodzona y nábyta / Przyrodzona
jedna dla tego sie nazywa iż sie z Czlowiekiem zaraz w
Ráiu wrodzyla / ktorey po przykazaniu Boskiego przestep-
stwie sobie czlowiek náwacila ale ieý pzećia dokońca nie-
utraćil / bo peccatum non tollit naturam sed vitiat / że nie
utraćil / świadczy to rozmowa oná Bogá z Kaimem / sub
te erit appetitus tuus & tu dominaberis illius ; & Deut :
Testes inuoco hodie Caelum & terram (mowi Moyses
do ludu Izraelskiego) quod proposuerim vobis vitam
& bonum benedictionem & maledictionem. elige ergo
vitam vt & tu viuas & semin tuam. A nárożnych inšych
miejscach w piśmie s. táčno sie tego doczytać.

Szym sie deklaruie iż nie jest przed światem mego /
erectowić tu d. libero arbitrio / choćiaś wiem o wielkiej
controuersiey między Kościołem prawowier- nym / & dis-
sidentes a vera fide. Lutherus zgola obiać czlowiekowi
wszystkę wolność y mowi Liberum arbitrium sumentum
esse in rebus, seu titulu sine re, omniaq; euenire neces-
sitate absoluta y nápisal o tym z rozumu swęg / de seruo ar-
bitrio Drugzy zaś posledniyszy choćiaś czlowiekowi wol-
ności coś przypisowáli / ale non in negotio iustificationis
tak náuczaiac / iakoby to pan Bog sam wola czlowiego
tak władnal / iako chtop siekiera / a czlowiek rad mierać
musiał tam iść gdzie mu Bog kazał / własnne iak owca
za trawą / albo dziećcie za iągobami / y tak lud prosty zwo-

Wolność
dwoiaka przy-
rodzona y ná-
byta-
przyrodzona

Libera arbitri-
um,
Gen. 4.
Deut. 30.

Controu: Li-
bero arbitrio.

Lege si placet
Robertum Bel-
larm. Tomo 3.
Contr. de Gra-
tia & lib. arb.

Concil. Tril-
dent. sess. 6.
de iustificat.

oza / cwierdzac iż Bog sam wſzytko w nas ſprawuje / on
ieſt przyczyſn wſzytkiego năwet y grzechow ktore po
pełniamy / poniewaſ niemożemy nic tylko co Bog nă
chnie / lubo nă zle lubo nă dobre.

Liberum arbitri
um eſſe myſe
tholicey: bro
nimy.
Eccle. 16.
vbiſup. Cap. 15

Dowody teorymi tego dowodza iuſ ſa dawno ob
Oycow ſ. rozebrane. My Cătholicey liberū arbitrium bro
niemy / bo niem ſie ſczyćiemy / y mowimy per liberum
arbitriū, człowiek albo nă zbawienie / albo nă śmierć robi /
Ante hominem vita & mors bonum & malum quod pla
cuerit dabitur ei. Quare autem Deus Angelos & ho
mines donauerit libero arbitrio videndus idem Bellar
minus.

Wolnoſć nă
byta od przy
rodzoney ro
zności.

Druga ieſt wolnoſć człowieka nabyta gdy iuſ nie
tylko ſoba kto wolno włada / ale y inſym rozkăzuie przod
kuiać przed niem znacnoſćia / dſiełnoſćia rē. nie ieſt to
wolnoſć przyrodzona / gdyſ nas wſzyckich natură wolny
mi uczyniła. Stad ſie pokăzuie iſ w ſtanie niewinnoſci
ſadnaby niewola nie była / iako w Synách Oycă iedne
go / y do iednego końca ſtworzonych / tak năuczają wſyſcy
Oycowie ſſ. niewolnikiem bydſ iuſ to przeciwnoſ przyro
dzeniu / bo contra primæuam conſtitutionem natura, bo
ieſli to przemierſle ſłowo Meum Tu ſ, ktore ieſt przyczy
na wielkich niezgod między ludźmi / albo inaczey mowiac /
ieſeli podział rzeczy doczeſnych / non eſt de lure diuino
nec de lure natura, ſed tantum de lure Gentium, co do
brze wważyli ludźie wżeni / ktorzy piſa de lure & de lu
ſtitia, ſe non lure diuino, bo o tym ſadnego prăwa Bo
ſkiego nigdzie nie maſ / y owſem o wſzyckich năpiſano /
Dominamini Piſcibus maris, & Volantibus cœli & vni
uerſis animantibus quæ mouentur ſuper terram. Tym
ſie pokăzuie ſe lure natura omnia communia. Ale tylko
lure Gentium, z ſpolnego rozſadku y conſenſu ludzkie
go / ktore

Wolnoſć nă
byta nie ieſt
de lure diuino
nec de lure na
tura ſed de lu
re Gentium.

go/ ktorzy widzieli iż też ten podział rzeczy miał być bura
bzo pożyteczny tak do zachowania spólnego pokoja mie-
dzy ludźmi/ iako też ad meliorem rerū administrationē,
ab iżby tak sie o swoje starał iako swoje własne na nikog
sie nie spuszczał/ Ale o tym syroko dosyć ci ktorzy pisali/
iako namienili de Iustitia & Iure.

O ludziach wielka erubność/ Skąd to między ludźmi je-
dzista iedni sie wolnością szycy/ drudzy pod niewola ste-
lą/ ponieważ iakoś powieźiał/ ludzie sałebney natu-
ry/ y iednego Oycā dzieci/ y ku iednemu końcu (co jest
Boga samego) stworzeni. Zebrali przyczyny iednym wol-
ności/ drugim niewolstwa ludźie wężni.

Pierwszy sposob iako ludźie w niewola sie dostawali/
jest dobrowolne samych siebie na to zaprzękanie/ iako w-
czynił Esau przedając za potrawę prawo pierworodne
bratui młodszeu Jakobowi. Primogenituram autem
sequebatur ius quondam in Fratres.

Wtóry sposob niewoley jest / Iusta condemnatio.
Tak Noe Patriarcha przeklął sinę swego Chama / o to
że sie ważył z niego nęsmiać widząc go obnażonym/ ma-
ledictus puer Chanaan seruus seruorū erit Fribus suis
A tenże drugich dwu synow swoich Sem y Japhet blo-
goślawiac Wolność im testamentem legował: Benedi-
ctus Dominus Deus Sem, sed Chanaan seruus eius, Di-
latet Deus Iaphet & habitet in tabernaculis Sem: sitq;
Chanaan seruus eius.

Trzeci sposob niewoley jest / natiuitatis bo ktorzy sie in-
stakich niewolnikow rodzili / niewolnikami sie rodzyli /
ktorzy zaś z wolnych rodzicow / wolnymi sie rodzili.

Czwarty sposob / Iure Belli Iure Gentium Inductū
in Bellis iustis, A w tej to wolności tak nabytey/ tak sie

Skąd to że
sie iedni wol-
nymi a dru-
dzy niewolni-
kami zowią.

Gen. 25.

Gen. 9.
v. 25.

Cesar. lib. 2.
de bello Gal.

Wolność ną
była iako kąż
demu miła.
Plutarch: in
Lacede,

Wolność
Chrystusowa
prawdziwa
wolność Sto
ta.

Ad Rom. 6.

Ad Rom: 8.

ludzie zámie Kochali/ że ia sobie náb wšytko złoto wazac/
Złoto wolności nazywali/ nulla enim voluptas Viris
ingenuis suavior est libertate, omnes enim homines na-
tura libertati student.

Agesslaus widzac że endzoiemcy bziwowáli sie / i
Broleni bedac pospolu z pospolstwem frugali cibo ve-
lituq; vteretur Gdyż y my Lacedemonczycy mamy / z te-
go zysł wielki wolności / Admonuit nullam esse volu-
ptatem Viris ingenuis libertate suaviorem, nec ibi vo-
luptas diu esse potest ubi latus regnat. A tenże Plutare-
chus o dwu rodzoney Bráci Buris y Spártis / którzy by-
li dobrowolnie do Brola peršiego / Xerxes ná pewna
śmierć / z roszáńia Bogow (Bo quoddam Oratores Persa-
rum occidissent Lacedem, záciáchali / ktorých Brol Xer-
xes nie tylko zabiać nie kazał / ale też wšánowawšy /
miedzy nazyzgliwše swoje przyiácioly pożytać
chćiat prośac aby przy nim zostáli / At responderunt,
scimus quám ingens bonum sit libertas, quam nemo sa-
nus vel cum Persarum commutarit regno. Ale nie sus-
łáiac obcych przykładow domowych w Synách Koron-
nych mamy dosyć / Niegšem Wolności Polacy nabywa-
li / Niegšem iey cáłosci bronia / miłsa im náb śkarby nayo-
bogátše / miłsa náb dziadki / miłsa náb zdrowie. Do kto-
rey nabytey Złotey Wolności przystąpiła wolność kora-
nas Chrystus obdárzył z wiára / s. gdzie tá wolność z E-
uangelia s. nabyta od rozmaitey niewoli / nas oswoobodzi-
ła / náko od niewoley grzechu / od niewoley śatánškiej / od
niewoley pośadliwości / ogym wšytkim páwel s. nam
przypomina. Liberati á peccato servi facti estis iustitiae
habetis fructum vestrum in sanctificatione finem ve-
rò vitam æternam, A ełł zá ta wolności nabylichmy
wolności Synow Bożych / non accepistis Spiritum ter-

uitutis

uitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum ad opti-
onis Filiorum in quo clamamus Abba Pater, słowá Pá-
wła świętego.

Nie tak iednak rozumieć trzeba te słowá Páwła s.
iako inſe rychtę mieysca piſmá s. ktore nas o tey wolno-
ści w pominaia/ iakoby za ta wolność Chryſtusowa ście-
dzac/ nie powinniemy ani ná poſty / ani ná żadne wſtár-
twienia/ ani iednym ſłowem ná wſelkie rozkazania Prze-
łożeniſtwa/ iako ſobie te wolność mieć chca Heretycy nie-
ktorzy z nabożeńſtwa náſzego Kościelnego y ſlubow ná-
ſzych ſie náſmierwiaac/ poniewaſz takim poſłuſzeńſtwe-
m y mortyfikacjami wiecey ieſze tá wolność Duchowna po-
mnożenia bierze.

Przy tey ſie tedy Wolności złotey z wiara nábytey
cał opowiedzieli Synowie Koronni iż iej zdrowie ſwoim
bronieć poprzyſięgli Co ona ſwota ſtárożytnośćia/ y ſtá-
polſka Ceremonia wyrażali/ kiedy w Kościółach Miſey
s. nabożnie ſłuchaiac/ gdy zaczęano czytać Ewángelia
Mięſzow w pol z pod eſw dobywali/ ochota ſwoie do-
gardzi przy wierze s. ktora wzięli przez Ewángelia oſwiad-
czaiac/ ktora to Ceremonia záraz ſie za Mięſzowá pier-
wſzego pána w Polſce Chrzeſćiańſkiego záczaiá.

Drubzy ná oſwiadczenie takieyſe ku wierze s. ſzczli-
wości zápominaiac ſtárych Herbów Gámilię ſwoiey /
Chuſtki ktorymi im głowy przy Chrzcie wiázano / zá-
wleynoty y Herby ſobie y potomkom ſwoim brali/ czego
ſwiadectwem ieſt Aleynot názwany nalecz / ktora ſie za-
cnych wiele Domów w Kroleſtwie Polſkim ſeýci / Al-
bo teſz drubzy do Herbów ſwoich krzyſz przydawali/ czyn-
záraz ci wſcy y nabożeńſtwo / y ſtárożytność Gámilię
ſwoich pokázali. Tey nábytey z wiara s. Wolności zło-
tey dotrzymać w całe/ wielka cnota Synów Koronnych.

Wolność
Chryſtusowa
ciężarow y
martwienia
nie znosi.

A iż iá nam dissidentes a religione wydrzeć chcą / pro-
si Wolność Złota o żarliwe dotrzymánie sáma stároży-
tnościá nas przychecáiac ozym Rozdział 3.

Rozdział Trzeci.

Złota Wolność záras z S. Ewángelią
w Polsce ośiádlá gdy ieszcze o zadnych
nowych Wolnościach w Religiey
słychać nie było.

ná świecie
nie trwá-
go.
Dan. 2,

Nie jest nic ná świecie trwálego / iedne się rzeczy
psują / a drugie wzgorszą / Co Pan Bóg poká-
zał Krolowi Bábilonńskiemu Nabuchodonozorowi / w
obrazie przez sen / widział przed sobą wystáwiony Obraz
w którego głowá szczyrozłota / pierśi y ramięná srebrne /
niżej zaś obrázá części tego miedziane / golente żelázne /
stopy nápoty żelázne a nápoty gliniáne były / widział y
kámień iakis walący się zgory wyćiety / ále nie rełomá /
ktory vgodził w nogi nápoty gliniáne / y nápoty żelázne
obrazu onego / y struszył je / á zátem záras wśytko się po-
mieśáło / glina / żelázo / miedz / srebro / złoto / y ob-
roćilo się iáko w perzynę / ktora ledá wiátr lácno rozno-
si / á mteysá obrázú onego áni znáć było / ále on kámień
ktory struszył on obraz / zstáł się góra wielká / y nápełnił
wśytko ziemię. Niemnieliżáden z Bábilonczyków
przetłómáczyc / snu onego / áż Dániel s. Duchem Boga
żym wykłáda ono widzenie Krolowi iż znáczyło Krole-
stwo ná świecie po sobie nástępniace / áże nic trwálegé ná
świecie nie jest / tylko się do czásu lśni / á zá czásem ginie /
przeto sámo tylko Krolestwo Chrystusowe ktore się przez

Sam Roz-
dział Chry.

on cna

on cudowny kamień znaczył; wteż nie jest; o którym An-
ioł pannie powiedział; Regnatus non erit Finis Tą o-
biętnicą nie tylko się o onym Brolestawie wteżnym roz-
miec mogą się s. Boży po śmierci dostawia; ale też
y o Kościele s. CATHOLICKIM który często w Ewangelicy
samże Chrystus Brolestawem niebieskim zowie; który za-
czawszy się od s. Apostolow; aż do samego zgonu swiętą
na opocę mocney zbudowany; upadku się nie leką; Tak
obiecano s. Piotrowi. Tu es Petrus, & super hanc pe-
tram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferni non
præualebunt aduersus eam.

Stym się oświadczam; iż nie jest Intencja moia do-
wodzić wszytkimi sposobami; iż przy Kościele s. KATHO-
lickim Rzymskim; ten jest prawdziwie Kościół od Chry-
stusa; temi słowy fundowany; ale to tylko dla staroży-
tności Kościoła s. przywiódł; tym pokazywać że tam jest
prawdziwa wiara; ktora dawnieysza y w ktorey succel-
si; od Piotra s. zaczęto włożyć możemy. Bo jeśli się sta-
rożytnością Domu y Familii szęca daleko wiecey Ko-
ścioł Boży ta starożytnością szęcić się powinien; Ale
nierozumować się blugo z rzeczą; tylko to pokazać trze-
bą; iako się dawno w Rzeczypospolitey Polskiej wiara
Chrystusowa zaczęła; z kąd każdy poznać musi; iako to
wiara była; A iż terazniysza nowa; (ktorey się Jch
Moscé Pánowie dissidentes libertatem domagają) ja-
dnego zna podobieństwa nie ma.

Zaczęła się wiara Chrystusowa w Polsce R. p. 965.
za panowania w Polsce Mieczysława pierwszego; Sy-
na Siemomysła; Syna Lesłā; Syna Siemowita; Sy-
na Piasta; Mieczysław ten alepo się urodził; y endownie
śiobnego Rokulaciego; gdy mu obrządkiem pogań-
skim Ociec włosy postrzygał przeżył. Futurorum bo-

stusow na-
wieki trwa.

S. Greg. Papa
Hum. 11. in
Euan.

Starożytno-
ścią się szę-
mie szęca
daleko sta-
nicy. Ko-
ścioł s.

Wiara s. Ca-
tholicka w
Polsce za-
częła się An-
no 965. za
Mieczysława
w.
Broniki. Pol-
skie Ioan Her-
burt lib. 2.
Cap. 1.

 Porum bonum Omen, który potym Dabrowka Bole-
 sławą pierwszego Książęcia Czeskiego corte w Małżeń-
 stwo wzięwszy. Conditiey ktorey sie pobial iz Chrześcia-
 ninem zostać miał / dosyć wżynił / Odrzeczony wiare s.
 całym sercem rozszerzał / Dwoie Arcybiskupstw / Gnie-
 źnieńskie y Brakowskie / Biskupstw inszych siedm. po-
 znańskie / Smogorzewskie / w Byczynie / (ktore za cza-
 sem do Wrocławia przeniesiono) Kruszwickie / przenie-
 sione potym do Wrocławia nad wisła / Plockie / Chel-
 mieńskie / Lubuskie / Ramienskie / Sundowal / y Ruszne.
 mi opatrzył dochodami rz. Wiem o Brakowskim / iz nie
 zaraz było Arcybiskupstwem / y o chelmieńskim / Plo-
 ckim / że nie wten czas fundowane sa / rożnia Bronikarze /
 sed nihil hoc modò ad propositum.

Polacy od 6
 6 7 lat Chrze-
 ściłny-

Już tedy dzisia liczymy lat 6 6 7. do Roku dzisiey-
 szego 16 3 2. iakochmy Polacy Chrześciani zostali / y
 dobrymi naszym przykładem Węgierskiemu Państwu do-
 terze pobożności pomogli. Bo Adelaide siostra Mieczys-
 ława Pána Polskiego / dana w Małżeństwo Geyzie / al-
 bo Iesse Principi Vngarie / wiary im s. przysięga była /
 piątego Roku po Polakach.

Ceremonia
 Polska na o-
 świadczenia
 wiary-

Za tegoż Mieczysława / y on pochwały godny zwy-
 szay wrost y Rzeczestwa Polskiego / że przy Nisicy s. gdy
 zaczęto czytać Ewangelia / oni Mieczow wpol z po-
 chow dobymali / y cał dobrych aż do dokonania Ewán-
 geliey trzymali / iakoby sie oświadczać iz tey wiary s.
 z Ewangelia wżetey do ostatniey odwagi / y samego
 zdrowia bronić gotowi / y przy niey sie wiecznie wżyscy
 sprzysięgali.

Woytek 6.
 Polaki w
 wierze wmo-
 cnił

Teyż a nieinsey wiary s. nas Polakow nączył. S.
 Adalbertus, Arcybiskup Gnieźnieński wielki Chrystusow
 nauczennik / za Krola Bolesława Chrobrego Syna Mie-

Gysławoweg

zysławowego / y one w pieśni swojej Bogarobzicą ną
wiecznie nie zapamiętanie zostawił / w której co o Na-
świetley Pannie co o wzywaniu s. co de Communtione
Sanctorum trzymać mamy wyraził / Czego ta nowa
wiara / która się domaga libertatem nie przyznawa. Z zaś
wiara do Polski przyseł Jacek s. nasz z Rzymu od s. Do-
minika do Zakonu przyiet / z zaś y Błogosławiony Ioan-
nes Capistranus Zakonu s. Franciszka / towarzysz s. Ber-
nardyński / ten pierwszy do Polski wprowadził Zakon
który dzisiaj Bernardynami nazywacie / lata pan-
skiego 1454. za Króla Kazimierza Jagiellowicz który
woposzed Rynku Brakowskiego przez tłumacza gorące
kázania czyniac / tej a nie insey wiary nauczał częstemi cu-
dy ta wtwierdżając. Ale na coż wiecey przymodzić
dowodow o starożytności wiary Światey prawowier-
ney w Polsce dziś począwszy od Mieczysława mielichmy
iuz panow polskich wszystkich / w liczbie / licząc aż do
Młatosneyego Zygmunta trzeciego / światobliwie zmar-
tego / w liczbie 30. a ci wszyscy Catholicissimi. niwczym
wiary s. raz przyietey nieobstępnicy / za których wprze-
mym nabożeństwem / wszyscy poddani iednego Boga ied-
nostáynie chwalili / y po wszystkim Chrześcianstwie na-
bożeństwem y Słotą Wolności sławnymi byli. Rzecz
pospolita swoje za błogosławieństwem Bożym dosyć be-
roko rozszerzając. Jako tedy dawno przy Słotey wolno-
ści Ewangelia s. w Polsce osiadała / zrozumieć każdy mo-
że / gdy iesze o nowey Religiey wolnościach y słosć nie
było / Jeszeby w Polsce znalazł nie iednego człowieka
na świecie w lata starszego / niż wiara Jch Mościow pa-
now Dissidentow. Si Król Władysława Jagiela /
Czechowie / nowey wiary od Husa wezyc pozeli / y iuz sie
fałsz y do Polski w krakaty / ale bardzo ciałemnie / za Bro-
li Wład.

Polscy Bro-
lowie wiary
s. przeciwko
herezyey bro-
nili.

Baptur Bor
czyński Anno
1439.
Sigis. An.
no 1540.

Heretyctwo
sie w polsce
iawnie za-
czelo.

Zniewaga
Duchow-
nych od świe-
tskich

2. ad Timot.
7. 1. Cap. 4.
cor. 3.

la Władysława syna Władysława Jagiellowego / iuż tro-
cho bezpiecney nowey sie sekcy chwytac pocze / ale y tes-
mu Borczyńskim Bapturem predko zabiezano.

Przestrzegat y swietey pamieci Zygmunt wielki stáro-
zyney wiary. Dopiero sie R. P. 1552. za panowania
Zygmunta Augusta / na Seymie w Piotrkowie iawnie
niektorzy z obledliwa wiara swoia odkryli / Tam dopiero
na tym Seymie / przy Mszy o Duchu s. (od ktorey sie
zawse chwalebnie Seym w polsce zaczyna) przy po-
dnoſeniu Ciata pańskiego / znalezi sie niektorzy /
przed oczyma Brolexskimi co czapek nie zdeymuiac
stali / ani kleknac chcieli Sakramentem tak przenaſwiet-
sym gardzac / a wiary sie s. starozyney przodkow swoich
tym postepkiem zarzekac. Tam dopiero spor o lursdi-
ctia Duchownych niektorzy wnieśli przed Brola / strony
odſepieństwa / aby ich Xieſza nie ſadzili / aby Broley
wladzey z raku swoich n epiſzczal / aby sie nie znikim nie-
dziel / powiadac ze idzie o wolnoſc poſpolita / idzie o
wladza krolewska / aby nikt inſzy ſlachcica polskiego nie
ſadzil / tylko ſam Broel tamze na ten czas / nazwano Biſku-
py Zypokrytami / wilki drapieżnymi zego ieſze nigdy w
polſce od poczatku wiary ſychac nie bylo.

Rozumiey iako w ten czas nietylko Biſkupi ale y wſy-
scy prawowierni cieſko weſtchneli / od nowey wiary ludzi
ſyſzac nowe ſlowa zelzywoſci na ſtarozyena wiare pelne.
Czytay rzecz Andrzeia Zebrydowskiego Biſkupa Krako-
wskiego / tamze w Senacie miána / w Bronikarzew / kto-
ry wywodnymi ſlowy pokazowal / ze to iuż one czasy przy-
ſly / o ktorych Pawel s. powiedzial ze dla złoſci ludzkich
Wiara s. przyſc miála ku obelżeniu / ktora gdy ſie iuż roz-
ſypowac poczya / iuż teſz y wſyckie rzeczy ludzkie walić
ſie muſa. Ale iednak ieſli dla zley Xieſzy rzeczy Boſkie po-

waga

wage swa tracić maia / iako sie też rzeczy y swietckie os-
dzierza dla zlych Brolow. Nie postanowił bowiem tego
Pan Bog nad ludźmi Bogow / ale też ludzi także tedy y
Kieja y Brolowie krewkości podlegli sa / i ludźmi sa. Ale
też niewidzimy / prze czby w Polsce Kieja między innymi
mi ludźmi nagorszymi bydy mieli / bo iesli ná vrodzenia
wexrzyś / rowni sa drugim / iesli ná żywot / abo ná oby-
śanie / tedy y w tym czt sie sprawnia iako inśy nad nie-
lepszemi sie pokazać nie moga / iesli o nauke idzie / tedy
ich to własna rzecz wiedzieć co im potrzeba umieć / a co
niepotrzeba / w czym wszystkim niepotrzeba sie im sprá-
wiać przed niezym innym sadem / gdy on sa od Pána
Boga inśych sedziami postanowieni (ale sie tu niekladzie
oracia tá iego wszytká dla przedłużenia) Udosłatek tym
zawiazał / że M. Brolu sśales kárga / sśales iakote
Sedzie wczono / iako y ciebie samego / ktorego wladza
náša wladza stoi nie czca Biskupow / nie czca Senato-
row / o Kościol nie / stoi Kościol ná opoce / ktoremu
nikt nie wczni żadnego gwałtu / o cie Brolu idzie same-
go / blisko tego że y ciebie samemu nie przepuszcza / Kterzy
sie ná te cągneli przez ktorych rece Pan Bog y Rzecz-
pospólá ná głowe twoa Korona wlozyla. Wieś co sie w
Niemzech dzieie iako sie tá swawola aż o Cesarstvá Má-
iestat oparla : inż też tego y vnas poczatk niewidzimy / Kzy-
wda Boja y Kościola iego s. wolność / nie słuchac Bi-
skupa / nie słuchac Brola. Wo wślad sad okoto odsze-
pienstwa Biskupowi / a dac go Brolowi / co to innego
jest / iedno sam sad swoy zgubić / a Kiejego nie odbierzyć /
czyli ściebie wczynić chea onego Brola ktorego Bog zo-
stara iego odrzucił / y tradem zarázil : nie twoid to rzecz
wznawac / między tradem a nie tradem / ale Bapłansta
ktora gdy wcale bedzie y twoy Máiestat cały zostanie /

wladnoś

Ozias Rex In-
da 2. paral. 26
p. 183

DeCRET Krol
lexski za
chownymi.

wladnac bedziesz fortunny bedziesz / Bog przy tobie be-
dzie. Byla Zebrzydowskiego Rzecz y bezpiezna y wze-
na / y takze tuż poniezy niebeto co pocieszyc / coż inni
wszystcy na jego Votum przyzwatali / oprocz tych co ie tu
rządceia Kiezey mierzila / y przeros na nie iako mogli / na
barzciey nacierali. Tak ze Krol widzac wielkie z obnaw
stion wladzie sie za swoje zdania / a na obie stionie sie oglo-
sniac / chcac oboiey stionie dogodzic / do kiltu niedziel /
zwlażac / kusac iednania y porownania miedzy stionami /
ale gdy to byci nie moglo / przyslapil potom do De-
kretu / ktory kazal serowac Kanclerzowi Ociestkiemu / ze
wedlug rozumienia swego / y dawnych spraw Koron-
nych / inaczey widziec tego nie moze / rdnos iad okolo
obszepiestwa / wlasnie Kiedzom Biskupom nalezy.
Po ktorem Dekrecie Poslowie umilkneli.

Stego co czytacz wazyc mozesz / iz od R. P. 1552.
liżac az do Roku 1632. nie naydziesz tylko 60. lat iako sie
Szerezya w Polsce zachyla.

A przeto do wważania sie kazdego podobie / iako sie
slusney rzeczy / Slowa Wolnosć wspomina aby znia liber-
tas fidei obok nie zasiaдалa / gdybysie z nią żadna miara
iako inż stara zgodzic nie moze / bo iczeli pospolicite mo-
wia. Stary przyiaciel. Stare Wino / Stare Zloto / smieszysz nie
wstepnia. Zzemuszy stara wiarą młodszy nierownie /
a ktemu falszywey mieysca swego w Polsce wstapic mia-
la. Poniewaz sie oto Bog sam barzo gniewal / y suro-
wie Libertatem Religionis karac przykazowal. Jako
oeym.

Rozdział Czwarty.

Iako Surowie Prawo Boże zakazo-

wało

wało zawize Nowego, nad sposob
w piśmie opisanego nabożentwa.

Wzbrauſzy ſobie ſpoſrzedk^ę wſſetkich Taro-
bów z^ę ſ^ę ſ. w ſwoim Canticumt quando diuidebat altissimus
gentes, quando ſeparabat filios Adam pars Domini po-
pulus eius Iacob funiculus hereditatis eius) Bog wſſe-
chmogacy we wſſetkim ch^ęiał te mie^ć b^ęrze porzadne
około nabożeńſtwa / niech^ęiał aby kto ch^ęiał / y iako
ch^ęiał y g^ęſie ch^ęiał / ch^ęcił go y chwalił ale do ofiar ſwo-
ich obrat ſobie pewne pokolenie / opisał pewne prawo
przy nabeżnych ofiarach / ktorych ſie przeſtepować nie
godziło / naznaczył y mieysce g^ęſie ch^ęiał bydź chwalony /
a nie indziej.

O mieyscu. (Caue ne offeras holocausta tua in omni
loco, quē videris, ſed in eo quem elegerit Dominus.

O ofiarach. Czytać w Księgach K^ępi^ęſkich.

O K^ępi^ęſkich. Co powinni byli ofiarować rożnice
ſam Bog uczynił między bydlety czyſtemi y nie czyſtymi /
ktore do ofiar przymować a ktorych nieprzymować.

Z tego wſſetkiego ſn^ęadno pozn^ęc iako ſam Bog z^ę
kazował Libertatem Religionis. A kto też przykazania
Bożego nieprzeſtrzegal / że w^ęzymkolwiek z rzeczy pomie-
nionych wykrocił / ſurowie był od ſamego Boga
karany / iako ſie to pokazało naſynach N^ęaw^ęzſzego K^ę
pi^ęſkiego / iako ſie to ſamo iż ſie ognia wazyli z k^ęob-
inad / a nie z Oltarz^ę do k^ędzielnic ſwoich n^ęabrać / Egrel-
ſus ignis à Domino (mowi piſmo) deuorauit eos & mor-
tui ſunt coram Domino. Pomarli zaraz w Oltarz^ę / a ie-
ſze zak^ęazano oycu ich A^ęronowi / y pozeſt^ęatym Synom

Deut. 32

Deut. 12. f. 31

Leuit. 16

Leuit. 8.

Leuit. 11

Leuit. 10. 1

iego/ aby ich Koniecznie nie żatowali/ Capita vestra nolite mundare, & vestimenta eorum nolite scindere, ne forte moriamini, & super omnem eam oriatur indignatio, O iako straszne sady Boże/ náb tymi Káptanámi/ iż nie według prawá opisanego od Boga/ nabożeństwą sie domyalali/ iáczno sie podobnych przykładow wiela w pismie doczytać.

Aże też nie każdego nabożeństwo według upodobania Boga sie podobá / y o tym znáydziemy w Piśmie/ iáko y Krole że sobie Káptánstie wrzedy przywlaszczá śmieli srodze Karano; Dowiadyt ná sobie tego Krol wiwskyto/ Ingressus templum Domini adolere voluit, incensum super altare Tiniamatis nieposłuchał Káptáná Azaryasá mowiacego / non est officij tui Ossa vt adoleas incensum Domini, sed Sacerdotum qui Consecrati sunt ad huiusmodi ministerium, Tánże zaráz wżut ná sobie reke páńsko / erodem obrzydliwym ná twarzy zaráżony/ y zostát tak erodowátý aż do śmierci/ y osobno od towarzysztwa ludzkiego oddalony według prawá Bożego mieścić musiał. siła inſych temu podobnych przykładow surowości Bożej/ gdzie Káptaná nie szukać Libertatem Religionis obieráć śmierć Karano. Oczym práwo tákie / Qui superbierit nolens obedire Sacerdotis imperto qui eo tempore ministrant Domino Deo tuo ex Decreto Iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel, Tákie práwo Boże otym tu / y ná inſych wielu miejscách. Iſli tedy w Zakonie stárym/ gdzie tylko były figury nabożeństwa náſzego/ tak surowie libertatem Religionis seu deuotionis zázázwano/ y przeſtepce sposobow nabożeństwa opisanego tak srodze y nagie Karano / Coż o Swietym nabożeństwie náſzym w

Discute

2. Paralip. 26.

Nikommu sie nie godzys w wrzedy Káptánstie wdáwáć.

Deut. 17.

7. 12.

Kościół prawowiernym rozumieć mamy: Coż jest wie-
skiego pisanie prawo przestąpić: Czyli słowom Chrystus:
nie dać wiary: albo ie według upodobania swego nicować
y wyrócać: Sakramentow ss. od Chrystusa samego po-
stawionych nieprzyjmować. Osiara Przenaswietśa
Naszy s. gardzić/ w Urzedy sie Kapłanśkie ledá komu bez
Jurisdyciey wdawać/ ięzykiem Boga y ss. iego siegac
ss. iako czynia dissidentes in fide.

Zastęto twoia Chryste na ktorewieś fundował Ko-
ściół. iż dalsia tak cierpliwie znosił krzywdy twoie / y
nie skwapiał sie nagle z karaniem na zlego iakoś czynił w
Zakonie boiaźni / to jest w Zakonie starym. Podam te-
dy do wważenia Wolność złota Synom Koronnym kto-
ra sie zawarła z Pány Kościółá prawowierneho / iako w
inşym wszystkim / tak y w sposobie iednostáynego nabo-
żeńśwa w Rzeczposp. Polskiej od początku przyścia
wiary s. zgadzają / iż sie z ta nowa wolnością (cum liber-
tate Religionis wierzyć iako kto chce) żadna miara zgo-
dzić sie nie może / gdyż temu zabiegano zawśe prawy tak
Duchownymi iako y świeckimi. Oczym.

Rozdział Piąty.

Iż prawá pospolite od pobożnych ludzi zgo-
dnie uczynione na wálnych tak Du-
chowny iako y świeckich Seymach
libertatem Religionis zakazuia.

Wielka pilność zawśe przestrzegali Kościółá
Bożego Pzetożeni / aby sie miedzy Chrześci iny prá-
wowieernymi iako w Wierze tak y w Nabożeńświe roz-

Ośnowili
tego Kościoła
ni Przetóże-
ni aby się roz-
knie te nabo-
żeństwa nie
dziaty.

In Aët. Apost.
Cap. 15.
Ad Gallat. 5.
9. 12.

Concilia gene-
ralia approbata
num: 18.

1. Nicenum.
Belarm. 1. Tõ.
Contr. 4. de
Concilis &
Eccle. militant.

2. Constant.

śnice wiedziaty / świadectwo tego w Piśmie s. góbie
Piotr s. głowa wszystkich Apostołow / Concilium zebrał
na uspokojenie rozrywania / Ktorę się między wiernymi za-
gynęło / Głosząc swoje okolo dusz sobie powierzonych
oświadczać / Kładzie się list także Apostołow 14. piła-
ny do Bractey / Ktora w Antiochey / Syryey / y Cyli-
cyey mieścił / w którym ścina się na tych / Ktorzy przy-
czynami byli rozrywania tego / a prosi aby w jedności
nym z nimi nabożeństwo mocno trwali / i. Głosował
się y Paweł s. ocoż pisać do Galatow / Ktorych prosi
aby się nikomu od miary wzietey y od jedności Ko-
ścielney odrywać nie dali / żal swoy wyrażił on mi słowy /
utinam abscondantur qui vos conturbant statim pilno-
ścią y napotym Kościoła Bożego. Przelozni po oin
Kościelnego / y całosci miary przystrzegali / iż iako się
prędko bład iści wzniecał / wszyscy jednym sercem prze-
ciwko niemu się opowiadali y po ki nie wzmożł żaraz go
zaczumił / świadkiem tego są Concilia Kościelne Pawa-
łeczne y Particularne / Ktorych od czasow Constantina
wielkiego Cesarza Chrześciańskiego od Roku pańskiego
327. już było 18 approbowanych.

Pierwsze było Concilium Nicenum 34 Seluistrá
papięzą Cesarza Constantyna / w R. p. 327. Na Kto-
rym było Biskupow 318. na tym świętym zgromadze-
niu Dwie rzeczy Oycowie sprawili jedną o świeceniu
Wielkiej Tocy / druga o prawdziwym Bóstwie Chry-
stusowym naukę utwierdzali / potępiwszy Arynusa y z w-
gniami jego.

Drugie Concilium było Constantynopolskie / R. p.
383. 34 Damasa papięzą y Theodozysa / starzę Cesa-
rza na którym było Biskupow 150. Ktorzy wszyscy Mla-
cedoniusa przekleli y potępili / iż Bóstwa Duchowi s.
nie przy-

nie przyznawał. Trzecie Concilium Epheskie za Cele-
styną Pierwszego Papieża / y Theodozjusza młodszego
Cesarza w R. P. 434. na którym Nestoriusa Constan-
tynopolskiego Patriarchę / przekonano y potępiono /
iż odwiec personach w Chrystusie Pannu nauczał.

Czwarte było Concilium Chalcedońskie za Leoną pier-
wszego Papieża / y Marcjana Cesarza w R. P. 454.
Biskupów na nim było 630. którzy wszyscy potępiłi
Euenichesa / iż jedna tylko w Chrystusie natura po wcie-
leniu wyznawał. Piąte Concilium Constantynopol-
skie / za Wigriliuszem Papieżem / y Cesarza starszego Justinia-
nem / R. P. 552. było Biskupów 162. którzy błady Ory-
genesa potępiłi.

Szóstte Concilium Constantynopolskie / R. P. 631.
za Agathonem Papieżem / y Constantynem Czwartego Cesa-
rza / było na nim Biskupów 289. ci potępiłi Heretyków
którzy jedną tylko wola w Chrystusie kładli.

Siedmne Concilium Niceńskie / za Abdryanem Pa-
pieżem / y Konstancyą y Ireny panowania R. P. 781.
było na nim Biskupów 350. którzy potępiłi y Anathema
bali na tych co obrázky Chrystusowe albo świętych Bo-
żych znożili y zabawany je mieć chcieli.

Ośmne Concilium Constantynopolskie / już Czwarte
za Andryanem wtorego Papieża / za Cesarza Wazyliuszem
R. P. 870. Biskupów było na nim 383. gdzie złożono
Phocyusza Schyzmatyka z Patriarchostwa / a przywró-
cono Ignacyusza.

Dziemiate Concilium Laterańskie / pierwsze za
Calistą wtorego Papieża / y za Cesarza Henryka piątego
R. P. 1123. było na nim Biskupów 900. y więcej kto-
rzy wszyscy radzili o wojnie na Saraceny dla odysłania
ziemie s. Dziesiąte Laterańskie wtore za Innocency

3. Ephesum.

4. Chalcedo-
nense.

5. Constant.

6. Constant. 3

7. Nicen.

8. Constant. 4

9. Lateranen.

10. Lateran. 2.

12. Lateran.
en. 4.

13. Lugdu.
n. 1.

14. Lugdu.
2.

15. Viennense.

16. Florentin.
um In quo v.
nio Græcorum
& Armenorum

17. Lateran.

s Tridentin.
um.

uśa wtorego Papięzǎ / zǎ Cēsǎrzǎ Lotǎryńśǎ / bylo Bi-
kupow nǎ nim 1000. Contra Anupapas. Jedennǎ
śte Lǎterǎńśkie tzećie zǎ Alexandǎrǎ trzecięgo Papięzǎ / y
Fryderykǎ pierwsęgo / Cēsǎrzǎ R. p. 1180. Biskupow
zgromǎdnych bylo 300. pro Reformatione Ecclesie &
contra Valdenses.

Dwunaste bylo Lǎterǎńśkie Czwarte / zǎ Innocen-
cyusǎ wtorego Papięzǎ / zǎ Cēsǎrzǎ Fryderykǎ wtorego
R. p. 1215. nǎ ktore zebrǎto śie bylo Biskupow 1283.
rozmaitym bledom zabiegǎiac / y zǎraz rǎdzac o ĩemi ě.
Trzynaste bylo Lugduńśkie pierwsze. R. p. 1245. zǎ
Innocencyusǎ Czwartęgo Papięzǎ / zǎ Cēsǎrzǎ Fryde-
rykǎ wtorego / zebrǎne przeciwo temuś Fryderykowi Cēs-
ǎrzowi & pro terra Sancta.

Czternaste Lugduńśkie wtore / R. p. 1274. zǎ
Grzegorzǎ dziesiatego Papięzǎ / zǎ Cēsǎrzǎ Rudolphǎ /
Biskupow bylo nǎ nim 1000. przeciwo Greckim bledom.
piętnaste Vinenśkie / R. p. 1311. zǎ Klemenśǎ Pięte-
go Papięzǎ / zǎ Cēsǎrzǎ Henrykǎ ěsiódmęgo / nǎ nim Bi-
kupow bylo 300. contra varias Hæreses.

Szesnaste Florentńśkie / R. p. 1439. zǎ Eugeniusǎ
czwartęgo Papięzǎ / & Alberto Imperatore. Biskupow
nǎ nim bylo 151 ktorzy śie podpisǎli przeciwo bledom
Greckim / nǎ tym Concilium śkǎnelǎ szesliwie Dnia
Greckow y Ormian / z Doćciolem Rzymśkim / gdzie przy-
tomni pośluszeństwo Papięzowi oddǎli.

Siedmnaste Lǎterǎńśkie Pięte / poczelo śie R. p.
1512. zǎ Juliusǎ wtorego Papięzǎ / skonczylo śie Ro-
kup. 1517. zǎ Leonǎ dziesiatego Papięzǎ / zǎ Cēsǎrzǎ
Maximilianǎ.

Ośmnaste Concilium General Tridentinũ zǎczelo
śie R. p. 1545. skonczylo śie R. p. 1562 zǎ varias

seto

 iow Pawła 6. Juliusa trzeciego / y Piusa czwartego / 34
 Cesarzow Karola piatego / y Ferdynanda / liczba Wyco-
 na tym Concilium. Kardynałow 6. Legatow 4. Patri-
 archow 3. Arcybiskupow 32. Biskupow 226. opatów
 5. Generatorow zakonnych 7. y Poslow od rożnych pa-
 now niemalo.

Leczno teby obaczyc / iako zawnie przelozeni Ko-
 sciolu 6. calosci wiary 6. y jednoscaynego nabozenstwa
 pilnowali dla czego tak czeste seymy swoje Duchowne mie-
 wali / czytay o tym Belarm. de Concilijs.

O Canonach teby y Prawach Duchownych nie niewat-
 pic / iz zawnie bronily libertatem Religionis, y potepialy
 wszystkie nauki nowe / nabozenstwa wymyslne / wystepki
 zc. Panom wielkim / Cesarzom / Brodom nieprzepuszczaj-
 iac / A jezeli sie co w wierze albo nabozenstwie nadpsowa
 to zaraz wedlug swietey starey Apostolskiej wiary refo-
 rowaly.

O swieteckich tez Prawach od pobożnych ludzi wzy-
 nionych dostatek wywodom v rozmaitych pisarzow kto-
 remi Unitatem fidei vmacniano / & novitates libertates,
 &c. &c. zakazowano.

Konstantyn wielki przywiosy wiare 6. zaraz iako
 batwochowalstwa / tak tez y rozmaitych Heresiy surowie
 zakazowal / y perwne na to urzedniki postanowil / aby tes-
 go dogladali zeby sie nie wierze 6. Katholickiej krzywby
 nie dzialo. przywodzi list tego Eusebiusa do Caeliusa Car-
 thaginienskiego Biskupa pisany / w ktorym go prosil aby
 odszepiencom ktorzy sie z wiara swieta niezgadzaia / do
 urzedu od nie^o postanowione^o na pokaranie odnosil / Ten
 ze na Aryusa y na wszystkie inne Heretyki surowe prawa
 dawal / nasladowali go y drudzy pobożni Cesarze: Gra-
 tianus Valentinianus y Theodosius, Honorius &c. &c.

Loco sup. C6c.

Prawa Du-
 chowne niko-
 mu nie folgu-
 ia

Swietey Pa-
 nowie liberta-
 tem fidei zaka-
 zuie.
 Euseb. lib. 10.
 Cap. 6.
 Constantini
 lex

Lex Imperato-
rum contra
Hæret.

Ex magno Te-
sauro vitæ hu-
mano Aut 5.
Laurent Beier-
linck Titulo
Religio fol.
115.

Et sic obzeczyże fiet tu sūmo prāwo od nich wżynione po-
teży. Gratiani, Valentiniani, iunioris & Theodosij lex
hæc extat, cuius Theodoretus Ecclesiæ hist. lib. 5. Cap. 2.
meminit & Zoſimenus lib. 7. Cap. 4. Cunctos popu-
los quos clementis nostræ regit imperium in tali volu-
mus Religione manere quam diuinum Petrum Apo-
stolum tradidisse Romanis, Religio hucusq; ab ipso insi-
nuata declarat, quamq; Pontificem Damasum sequi
claret &c. Hanc legem sequentes Christianorum Ca-
tholicorum nomen iubemus amplecti, reliquos vero
dementes vesanosq; iudicantes hæretici dogmatis, infami-
am sustinere, diuina primum vindicta, post etiam motus
animi nostri, quam ex cœlesti arbitrio sumpserimus vl-
tio neplectendos, Item Episcopis tradi omnes Ec-
clesias mox iubemus quos constabit communione Ne-
starij Episcopi Constantinopolitane Ecclesiæ esse So-
ciatos &c. Hos ad obtinendas Catholicas Ecclesias ex
Communione & consortio probabilium Sacerdotum,
oportebit admitti, omnes autem qui ab eorū quos cō-
memoratio, specialis expressit, Fide communionis dis-
sentiant vt manifestos Hæreticos, ab Ecclesiis expelli,
neq; his penitus obtinendarum Ecclesiarū Pontificium
facultatemq; permitti, vt veræ ac Nicænæ fidei Sacer-
dotis casta permaneant, &c. Rursum alibi lib. 2.
nullus hæreticis ministeriorum locus, nulla ad exere-
cendā animi obstinationis dementiā pateat occasio sciant
omnes etiam si, quid speciali quolibet rescripto, per-
fraudē ellicito, ab huiusmodi hominū genere impetra-
tum sit, non valere, &c. Arceantur cunctorum Hære-
ticorum ab illicitis congregationibus turbæ, vnus ac
summi Dei nomen vbicq; celebretur, Nicænæ fidei dudū
a maioribus traditæ, & diuinæ Religionis testimonio
atq; assertionē formæ & obseruantia semper mansuræ in:

teruat, &c. &c. Qui vero eidem non inserviunt, de-
finant affectatis verbis alienum vera Religionis nomen
assumere, & suis apertis Criminibus denotentur, &c.

Spobożnego prawá tego wyrozumiemy co y o wierze
i. y o Stolicy Apostelskiej, y o władzy Kapłańskiej, y o
bezbożności nowych wiar sie chwytających, y o wszyt-
kich w obec nabożeństwach ktore sie z Kościołem Apo-
stolskim niezgadają, či pobożni Cesarze rozumieją że y
ten sam Dekret na wszytkie teraźniejszye/ postulata Ich
Móścioro Pánem Dissidentow odpewiada. Lecz nie trze-
bá Cudzoziemskich praw zasięgac, mamy y domowe po-
bożnych Brólow Decreta. Władysław Jagiello takó y
inšy przy nim światobliwi Monárchowie Polscy/ wol-
ności Kościoła i. dobrze obwarował/ Co sie z tego De-
kretu w Brakowie R. p. 1433 pokazuje/ ktory taki jest
Zestawienie poddanych nášych świeckich/ pożytkow z
dobrociwości Brólewskiej zwytlisimy z chuciá przestrze-
gać/ y prawá z wolnościami ich/ przeciwno zbrzydzoney
złych ludzi złości/ Pánstwa nášego pomoco zwytlisimy
zachowywać: wstaje tym wiecey/ Bróla spokojnego
pánniacego nad wszytkimi przykładem (przez ktorego
Brólowie Bróluia/ y Kiożeta pánuią) Kościół tego i.
y oseby Duchowne/ y świeckie/ temu poddane/ w prá-
wach/ w Wolnościach/ w statutách/ ob s. Oycow podá-
nych chować, bronić przyszli/ y od wszelkiego naziźdu
strzedz ić. Toś po tym Cásimierz w Piotrkowie R. p.
1459. tymś właśnie słowy ponowił.

Godny pamięci wiecejney/ y drugi iesze plerowsy De-
kret tegoś pobożnego Władysława Roku p. 1424. w
Wieluniu weźmiony contra Hereticos & factores eorum
flusna z Dekretu nieco polozyć. Władysław ić. Ozná-
mytemy niniejszym listem/ ktorym wiedzieć należy wszy-

Dekret Wład-
ysława Jagi-
ellá na o-
brane Kościo-
łow.

Takis Kási-
mierzow.

W stat^{ut}ach
Boronnich
lib. 2. Tit. 4.

de Heret.

Władysław
Jagiello De
kretem swo-
im w Páń-
stwach
swoich wby-
tkim Herety-
om zabiega
Anno D. 1424.

ekim teraz y potym bebaczym / do ktorych przydzie tych
listow znaiomosc / iz gdy nie iest rzecz nam przystoina dis-
simulacia ochylac / y owsem do tego nas cisnie Prawo
Boze / abyśmy kacerstwie zarazliwe bledy (ktore na wzgar-
de Boza y na wsklodzeniu y swatleniu wiary Chresciani-
stey / y ktemu ku upadku Rzeczypospolitey / zli ludzie po-
czynili) by tez niewiem iakiesmy mieli niebezpieczenstwa
podiac od granic naszych odpadzali y miezem odwracali /
zeby ci ktorzy karaniem Bozcielnym nie bywaię odstra-
szeni / ludzka srogościa byli skarani / przetoż mairac stas-
zna rade z Pralaty y Pány naszymi / za Consensy y pawa-
na ich y nasza wiadomoscia / pisanim ninieyszym Kaznie-
my y zamocny gruncowny y za nieodwołony edykt miec
rozkazuemy / iz ktorykolwiek w Krolestwie naszym y w
ziemiach nam podleglych Heretyk albo kacerstwem za-
razony / albo podeyzrzany w Heretyey / albo ich obroń-
ca / albo podpomoczytel znaleziony byl / taki kazdy przez
nasze Starosty Rade Mieyska y inne urzedniki / y przez ko-
rektorow poddane nasze chocia y nie na urzedziech bedas-
ce / iako obrazca maiestatu Krolewskiego ma bydz pozo-
wan y co zaslužyl ma bydz karan / rē. rē.

Weymze Dekreće pobożny Pan rozkazuje aby sie
wszyscy ktoregokolwiek stanu y dostoięstwa y zawolas-
nia zaraz z Czech (gdzie sie iuz bylo Heretycwo rozke-
rzyło) do Krolestwa wracali / zakladaiac na ich same oso-
by y na wszystkie potomki ich beżecność wieczna / na csta-
tel rozkazuje wszystkim urzednikom Krolestwa swego aby
ten list przez wojne obwołać kazali / zeby sie żaden nter-
wiadomoscia nie bronil. Jest y drugie pobożne prawo
Zygmunta Pierwszego vsynione w Brakowie Roku
Páńskiego 1543. rē.

In eo cum consiliariis nostris & Nuncijs terrestribus
conuenit

Sig. 1-

conuenit nobis vt liberum sit vnicuique nostrorum sub
ditorum de Regno nostro exire ad quamcunque regionē
velut videndi, serulendi & se in bonis moribus ac ho
nestis disciplinis exercendi causa, & propter literas ab
Ecclesia admissas. Alioquin si quis rediens, ab aliena
Prouincia qualescunque doctrinas nouas, aut libros pro
pagare, sub ministrare & vti illis veller, is iuxta antiqua
lura & priuilegia Regni debet se iustificare, &c. &c.

Ale nießerzoe sie z rzeczo każdy łączno naydziej w Statu
tach / Prawach / y Konstitucyach Koronnych / o wol
nościach Kościelnych / o Biskupstwach / o Beneficyach /
o Błaskorzech / o Błatwach / y o wszelkiey Jurisdic
tycy do Urzedu Duchownego nalezacych. Z tego wszystkie
go łączno poznać iako sie słusney rzeczy Złota Wolność
wpomina / y prosi aby za tymi świętymi prawami y staro
żytnym nabożeństwem w pokój siedzieli / a żeby sie iey
ta nowa Libertas Religionis pod bał nie przysiadła /
prosi Synow Koronnych aby sie przy cał świętych pra
wach opowiedzieli za ktorymi podjśdziej wszyscy w po
koju siedzieli / ponieważ też prawa najsławniejszy Krol
wie przysięga swois zawsze wtwierdzali : Oczym Roz
bżiał 6.

Rozdział Szosty.

Forma Iuramenti Naiasnieyszych Krolow
Polskieh broni y zakazuie libertatem
Fidei.

Rzeczpospolita błogo wiecznie stoi ięśli ia te
Cztery Filary strzymać / Pierwszy mądrość Prze
łożonych. Multitudo sapientū, sanitas est orbis terrarum

Secret. Go
dzi siend na
nki docudych
Kraio w iā
chac ale no
wey wiary do
Krolstwa
nie przyno
sie.

Rzeczpospo
lita cztery fi
lary trzymā
ia.
Sapient, 6.

3 Reg 3:

Ad Rom 13:

Iuramentum
est actus cul-
tus patrie.

Forma iura-
menti § g. 3.
ex lit. praeſtit
iuram

& Rex sapiens stabilimentum populi, powleđział to mę-
dry Salomon, pilno nąpominąć Brole y wſyckie prze-
łożone do ząmitomąnia mądrości / ſoba ſąmym ſwiado-
ść / iż on ſtegoſie nąywlecey Bogu podobat że pomis-
nowſzy inſe ſzeſćcie ſwiątą tę / o ſamo go tylko mądrość
proſit / y wproſit nie tylko mądrość / ale też y Bogą cewą
y ſławę wielką / iąkoby zą iąſkawy przydatek / o czym prze-
czytaſz w piſmie ſwiętym.

Wtóry Gilar / ſprąwleđliwych Sebźidw / Aufer
Prouerb. 25. impietatem de vultu Regis & firmabitur iuſtitia tronus
eius.

Trzeci Gilar Rzeczy poſpolitey / Przestrzeganie praw
ś. Demosthenes prawa duſza Rzeczy poſpolitey / nąży-
wał iż tak ni mi żyie iąko Ciało duſza. Czwartý Gilar po-
ſuſeńſtwo / y wiara pobbąnych do czego gorąco nąpomi-
na pąwel ś. Omnis anima poteſtatis ſublimioribus
ſubdita ſit non eſt enim poteſtas niſi a Deo.

Żeby te Gilar y nie wſtepowąły / y wpađku w rzecząch
poſpolitych / zą ſoba nie przynioſły / ſwiatooblwie wyną-
leżiono Juramentą y przysięgi ktore Theologowie inter
actus cultus patrie pociągą Qui iurat aut diligit, aut ve-
neratur eum per quem iurat, ſłowa ſą Hieronymą ś.

poprzyſięgąia tedy pobbąni pąnom wierność / y zży-
gliwość / poprzyſięgąia y pąnowie pobbąnym ich wol-
ności y praw pilne ząwſe ząchowanie. Co pobbądzien
ſwiatooblwie w Rzeczy poſpolitey poſłley ząchowywą
to ſie iąko Cómunis forma iuramenti Sereniſſimorum
Regum poſtążue. Quod omnia iura libertates Priuile-
gia publica & priuata iuri communi & libertatibus non
contraria, Eccleſiaſticas, & ſaculares, Eccleſiis, Prińci-
pibus, Baronibus, Nobilibus, Ciuibus, Incolis, & qui-
bet ſi bet perſonis cuiuſlibet ſtatus & conditionis per di-

uos predecessores Reges Poloniae iuste datas concessas
 &c. &c. Manutenebo obseruabo, custodiam & tueo
 bor in omnibus conditionibus Articulis & punctis &c.
 W tey przysiedze tedy lura & libertates luri cõmuni
 non contraria su poprzyśiętione. Ciaprzod Ecclesiis &
 personis Ecclesiasticis, a potym secularibus. Co záprá-
 wá Kościoty máia: w przeszłym sie Rozdziale powiedzia-
 to. A iś sie wszytkie przysięgami Natasnieyszych Bros-
 low vmacniaia / każdy widzi. Czegoś sie Jch M. pá-
 nowie Dissidentes v Stanow Boronnych domagáia:
 Czyli aby Forma Regii iuramenti Ken. eżnie odmieniona
 byla / zá ktoraby sie wszytkie lura libertates immunitates
 priuilegia &c. odmienić musiály. Czyli żeby zá Conse-
 derat'a & liberam fidem dopuszezono / iusci by tak dopu-
 szcąc musiano bluźnierstwo / Sakramentowu zniszenia /
 Kościotow burzenia / Złotá / Srebrá / y innego ochedo-
 stwá Kościelnego psowania / y ná święteckí zbytek obra-
 cánia. Czego siá w máietnościách pánow nowey wiá-
 ry / y w Míastách z Heretyczńlych widzimy.
 światobliwie to mądry Senat pod Interregnum po Bro-
 lu Zygmuncie Augustie wpatrzył R. p. 1582. ktorzy
 Káptur Brakowski albo Confederácia wznili / przy Bor-
 czyńskim sie Kápturze opowiadáiac / y chodiasz pod tym
 że Interregnum ná Conuocácie Warszawskiej nie Reo-
 rzy Confederácia priuacnie spisáli / y prawem ia mieć
 chę. Wszakże táčno każdy obaczy iákie to było prawo /
 przeciwko kłoremu záraz sie stan Duchowny oświad-
 czył. Sá tym Woiewodzew gworo: Podlaskie / Mazowie-
 ckie / Plockie y Kąwskie / ludzi zacnych sposzrodka / ziad-
 dow swoich z Protestatiami do Grodow wystawsy toż
 weżenli. A z inszych záś rożnych Woiewodzew / ludzi bár-
 zo wiele gódzie jedno sie okázya podáia przeciw tey Con-
 federacyey

Dráwa wszy-
 tkiey wolno-
 ści przysię-
 ga sie Bros-
 low vmacnia-
 ia.

Wskazády
 Boronnych
 pod Interre-
 gnum po Zy-
 gmuncie Aus-
 guscie.
 Confederá-
 tyá kiedy stá-
 neli á iś sie
 prawem zná-
 nie moze.

Protestárya
 Duchown.
 y świeckich
 przeciwko
 niey.

Zako y gdzie
prawo stano-
wia.

Wszystkim o-
bywatelom
Brolestwa ie-
dnostayna
sprawiedli-
wość praw
czynić każą.

federacye contradyctorye czynili / y do tych czasow czyni
nie zaniechowali. Prawo bowiem żadne prawem bosko-
nym zwąc się nie może / iedno to co na miejscu porzą-
dnym czasu słusznego y z zgodą wszystkich stanow Boro-
nych przy zwierzchności od Boga podanej postanowio-
ne jest. Czego przy tej Confederacye nie było / ponie-
waż się przeciwko niej tak wielka kupa ludzi zacnych
opowiadała. a z tym Confederacya ta jest iuricommu-
ni przeciwna ktory Krol Władysławski poprzysięga / a te-
sliby y Confederacya poprzysięgać powinien / wielkaby
się Contradyctya w tym znajdowała / bo byiuż poprzy-
sięgano prawu iuricomuni contraria &c.

Desić także że przyłożono Pacem inter Dissidentes
de Religione tuebor, & manu tenebo nec villo modo
vel iurisdictione nostra vel officiorum nostrorum, & sta-
tuum quorumvis autoritate quempiam officiam, op-
primę causa religionis permittam. Że każdy z Brołow
Pánów naszych sadowa sprawiedliwośćią / y ostrą con-
tra delinquentes executia tuetur Pacē między wszystki-
mi poddanymi swemi. Cuiuscunq; sint Conditionis,
każdy ex legum praescripto bywa sadzony y karany nullo
habito respectu, iakieykolwiek jest Religiey. Jesli też
kiedy na miejscu ktore ich nabożeństwu służące / co takowe
go od ludzi lekkich podeżs przypadnie / tedy y w tym by-
wa pilna przez vrzedy animaduersa, aby się tranquillitas
przyobiecana nie tamala.

Dalby to Bog aby chmy iednemu Bogu iednostay-
nym przyprawowierney wierze służąc / w całosci praw-
nayszych żyli / nie co swiatobliwego nie opuścziac / a
nowin się wszelkich / z ktorymi odmiána Brolestwo idzie /
nie chwyć / ale y owsem iednostaynym sercem zabie-
rali Mym.

Rozdział Siodmy.

Iż chociaż nie do Pánow świeckich przynale-
ży rozśadek czynić o wiarę y Nabożeństwo,
Ale obronà wiary iż do nich należy,
Rozdział Osmy wkàzuie.

Alko w inszych wielu rzeczach bładza/ tak y w tym
bładzili niektorzy Heretycy pánom świeckim
wszystkę zwierzchność / nad Kościołem y Duchowień-
stwem przypisując / y tytułowali ich Iudices & magistros
Religionis. Tego błażyszywego rozumienia Henricus
octavius, Krol Angielski / ktory sie sam woznił naywyższą
głową Kościoła Angielskiego y żeby tego przykładem y
w inszych Krolestwach pánowie tak sobie postąpili rã-
dził. Tegoż widząc rozumienia Ich M. pánowie Dis-
sidentes naszey Polscy w postulacyách swoich na General-
na Convocacya Boronna podanych / gdzie competentis-
simum forum in causa Religionis Ich M. pány Sena-
tory świecckie bydy rozumiecia takoby to Iudicare contro-
versias fidei, Libertatem Religionis pozmalac / prawà y
Decretà Kościelne niszczyć do świeckiego sadu przyna-
leżało.

Inakšy rozsadek iesze od czasow Apostolskich by-
ludzi pobożnych samym tylko Biskupem przypisuje pà-
wet s. Posuit Deus Episcopos Regere Ecclesiam Dei,
Piotrowi s. rzeczone. Ego pro te rogavi ut non deficiat
fides tua, & tu aliquando conuersus confirma Fratres
tuos, z ktorych to słow biore za pierwszy fundament iż
władza Duchowna pochodzi de Iure Diuino, władza
żàś świecka de Iure Gentium, adz pàństwowi świec-

Belarm, Tom.
1. Contr. 5.
lib. 3. cap. 17.
fałszywe ro-
zumienie iż
Pánowie
świecckie Ko-
ściół rządzić
mają.

Biskupom
ręczy Dusz-
chowne nale-
ża.
In Actis Apost.
Cap. 20.

1. Ciuit. 14.
1. ad Tom. 1.

Decret Sig.
ktore sprawy
Duchowne
mu sadowi
należą.

w Gródzicach
Koronnych
lib 2. part. 6.
de iudiciis.

czym roztóżowały pod cząstą niewiary. Którym się Paweł
ś. w nauki około wiary wdawać nie kaze. Dokładam y
tego iż Kaptaniśtwo / zacnieysze jest niżli Cesarzka albo
Krolewska zacność / do Kaptanow przynależy pánom
wspominając / y błędzacych Karc / Jakż o takie przykła-
dy nie trudno / gdzie Ambrożyś. Biskup Medyolański
kazuje Cesarza Theodozyusa / Seánisław ś. Krola Boles-
ława / Gedeon Biskup Krakowski / Mieczysław / Zbie-
gniew Oleśnicki / Władysław / z. Krolowie bowiem
miedzy owce nie miedzy pasterze są przyieci do Bosćcio-
ła B. tego. Z tego się wzięł Dziąż który się w rzedę Ká-
ptaniśkie wdawał / od Bog / pokarany iako się wyżej po-
wiedziało. Ale nie szukając Prawa ni Duchownych ani
światelskich / na to iż nie pánom światelskim przyna-
leży rozsadek czynić / o wierze y nabeż-niświe chociażby to nie
studności przyszło wzamśy historye Bosćcielne / gdzie
Cesarze na Concyljach (uś. nie byli Heretykami) z tym
się o wiadeżali że rozsadek wiary nie do nich przynależy /
y że się ich od Biskupow zamśe wezyć chcieli. Tak Bon-
fancyński Tak Valentinianus y inśy o ktorych Grze-
gorz ś. lib. 5. Epl. 25 de Mauritio Imperatore, tak mo-
wi scimus pijs mos Dominos disciplinam diligere, Or-
dinem seruare Canones venerari, & se Sacerdotalibus
negotiis non immiscere, po ktorym świadectwie Grze-
gorz ś. dosić bedzie na Dekrecie Zygmunda Pierwszego
w Kralowie weźmionym R. p. 1543. W ktorym kto-
re sprawy Duchownemu sadowi należą opisano. Diffe-
rentias iudiciorum inter Spirituales & seculares perso-
nas, sic in presentibus comitiis constituimus. &c.

Naprzód Prawu Duchownemu należy rozsząć o
kolo wiary ś. Chreścianśkiej / o Heretykach bluźnier-
cach / o Dżesiecinach / o siedmiu

Sakram.

Sakramentach Kościelnych / o Beneficjach / y święto-
Pracowie / o semonie / o lichwie / o mezoheystwie Du-
chownych osób / o targających się na Bieryki / o święto-
kupstwie / y którzy się pod obronę Kościelną albo do Ko-
ściółtow wcielają ić. y innych wiele rzeczy Jurisdictey
Duchownych przypisuiac dacie znać ten pobożny Pan ze
wsytkim Senatem swoim y z całą Rzeczpospolitą się
nigdy żadne rzady do wiary y nabożeństwa należące
wdawać nie chce y nie może. (oczym czytay kto chce w
statutach Koronnych na miejscu pomienionym) Ale się
jednak pilnym obrońcą wiary s. bydz ożywa wiedząc iż
co jest powinność Panow Chrześciańskich. Oczym.

Rozdział Osmy.

Iz obronę Wiary y Religiey do Pánow
y Wrzędow świeckich przynależy.

Alko w przeszłym Rozdziale pobydzili bardszo kto
rzy wsytkę Jurisdictey nad sprawami Duchowny-
mi Panom świeckim przypisowali / cał y ci nie mniej się
mylili / którzy Panom świeckim / o rzadach tylko Bro-
lestw y państw swoich / o pokoju pospolitym / y dobrej
sławie / a nie o nabożeństwie myśleć kazali. Niechay wie-
rzy kto chce iako chce byle pokoiu pospolitego nie targat
im nic do tego.

Tego błędni byli przedtym Poganie którzy wsytkie
wiary przymowali / iako Leo s. Papież o państwie Rzym-
skim powiedział. Hæc Civitas ignorans prouectionis
sux authorem cum pene omnibus dominaretur genti-
bus. omnium gentium seruiebat erroribus & magnam

Belarm Tom 1.
Cont. 5. lib. 3.
Cap. 18.

świątym ro-
zumienie iż
Pánowie bro-
nie wiary nie
powinni.

de 3. Petro &
Paulo.

Baronius An-
no 341
Aug. Ep. 160

Trzey Cesa-
rze libertatem
fidei pozwa-
lali.

Baronius An-
no 367.

Socrat lib 3.
Cap. 21.

Theoderet lib.
4. Cap. 22.
Tegoż sie dŕi-
ŕia domagá-
ia.

Libert. fidei
przećim prze-
ciwom Bożym
y ludzkiem kro-
icy dopuŕŕza
wiáre Bogu
támie.
Aug Eplá 50.

ibi videbatur assumplisse religionem, quia nullam respu-
ebat falsitatem &c.

Czytając historyę Bościelne trzech Cesarzow znaydu-
ie ktorzy Libertatem fidei pozwalali. Pierwszy miedzy ni-
mi Iulianus Apostata / rozumieiac iż tym sposobem za-
clumic miał wiáre Chrystusowa dozwalaiac każdemu
wiáry według podobania. Te przychýne s. Augstyn dá-
ie. Drugi był Iouinianus. ktorzy po nim nastąpił / tego
ná Concilium Antiocheńskim pilno napomináli Oyco-
wie aby Kátholikow z Heretykami nie mieszał. Trzeci
Wálens, ktorzy Aryáninem zostawŕy, dopuŕcił wŕŕcłim
ták Heretykom iáko y Pogánom wierzyć, iáko kto chciał
ná mówiony od iákiegoŕ Philosophá Temistiusá twier-
dzacego iż sie Pánu Bogu podoba rozmaícóŕ nabożeń-
stwa, gdy go różni różnymi sposobami chwala. Et plaris
ŕit dum difficultius cognoscitur. Domagali sie potym tey
że wolności nabożeńŕstwa y w Niemczech R. p. 1526.
Jakoŕ y teraz rozumiem / o tey wolności Nabożeńŕstwa
Heretykom idŕie, ktorzy przeciwno nie zwyciężonemu Ce-
sarzowi woynę podnieŕli. Tegoż sie widze nie ktorym y
wnas w Pelsze chce iáko to z Artykulow ná Conuocatię
podánych, każdy wyrozumie. Lecz iż tego práwa Boże
y práwa ludzi pobożnych marno zabramiaia, pozwalác sie
tego koniecznie nie má, iáko sie o tym w rozdziale piątym
mowilo, tego tu dolożywŕy iż procz tego, żeby sie to, z
wielką krzywda praw y ŕwieterych wŕstaw raz wozynionych
dŕiało / ale to naywielŕŕa iż przez to każdy wrząd wiá-
re Bogu przyeieżona tamáby musiał, gdyż wŕŕŕcy sie
obroncami prawdy bydź obwieszula.

Widze to wywodzi Augstyn s. mowiac, ináczey
ŕuży Krol Bogu iż głowiekiem iest. á ináczey iż Brolem
iest, ŕuży Bogu iż głowiekiem iest żyiac pobożnie y cno-
tliwie.

elowie/ służy Bogu iż Krolom iest prawda s. standować /
 przeciwnych wierze s. obycznow zakazywać / y przestępne
 karzać / tak służył Bogu Ezechyasz Kościół Białow-
 chwałskie y gare przy nich obalając Tak służył Ozyasz
 Ktorego też z tego wychwala pismo s. tak służył Bogu
 Krol Ninivitow / wszytko Miasto swoje do vblagania za-
 gniewanego Boga przymuszając / Tak służył Dariusz /
 Białwan w moc Daniela na zepsowanie dając / tak słu-
 żył Nabuchodonozor bluźnierstwa przeciw Panu Bogu
 prawem srogim zakazywać (y niżej tenże Aug. s.) Kto-
 by to tak mądrze wyrzekł / niedbaćie Krolowie Kto w
 Krolstwie waszym Kościół gwałci / Kto rzeczami Du-
 chownymi gardzi / nie przynależy do was Kto światokray-
 ci / Kto rozboyn / Kto wżciwie żyje / a Kto nie / r. r.
 Z tego discursu tak wielkiego Doktorá snadno obaczyć / iż
 Krolom y Urzędom przynależy obrona Religiey prawu
 wierney o nich to rzeczo Rex quis dat in folio ludien
 dissipat omne malum intuitu suo. y iako ich pánwel S.
 mieć chce Dei minister est vindex in iram qui malum a-
 git. iż Dekretom Sedziego Kaze Bog na gardle karác Ka-
 planow: nieposlušnego / Przykładow ná to tak wiele iest
 w historyach / iako wiele bylo y iest pobożnych pánow
 ná świecie Bronili zawżde Kościółá Boże go y catości ie-
 go pobożni Cesarze / bronili Krolowie hiszpańscy / Frán-
 cuscy r. bronili Monárchowie polscy iako sie wyżej w
 pobożnym Władysławie Jagiellu y Synich iego poka-
 żáto r. Czego pełno y w Kronikách polskich iako Roku
 P. 1466. przez posła swego Ociec s. Papież wiebl do
 pilnego zabiegania heretycymá Czeskiego R. P. 1540.
 Krolowi Jagmuntowi Augustowi w Kościółe ná Zam-
 ku Krakowskim przy Oycu y Márcu czapka y miecz po-
 święcony / od Papieża páwla Trzeciego oddawał posel

4. Reg. 18.

4. Reg. 22.

Ion. 3.

Daniel. 14.

Daniel. 30.

Proverb. 20.

Ad Rom. 13.

Deut. 17.

Bronili zá-
 wżde Krolow-
 wie pobożni
 catości wiá-
 ry s.

Od Papieża
Zygm. Aug.
czapka y
miecz odda-
wają.

Hieronym Rosarywa rzecz piękna do niego weywnęsy aby
powszechney wiary był Chrześcijańskię pilnym obre-
ca karal sie zamieszaniem stron Niemieckich, ktore swo-
im odstąpieniem obiedności Kościoła powszechnego o
wielkie trudności y wojny przysły, na co on taką dał od-
powiedź że ia za to światło wiary s, ktora mie oświecić
raczył, panna Bogu dziękuję, y nie wątpię nic w wierze
s, tey sie do śmierci trzymać bede, Jakos w ten czas ię-
sze w Polsce dobre były lata, Eieby Synowie Koronni
przy Słotey wolności starożytniegi sie nabożeństwa mężno
trzymali, y aby sie do nich taka nowa Religia nie wkrá-
dła, pilno tego przestrzegali. Czym.

Rozdział Dziewiąty.

Ostrożność pobożnych synow Koronnych
ktorzy zawsze libertatem Religionis aby
sie do Oyczyzny nie wkrádł prze-
strzegali.

Prymawidła nam Polakom / iż bosćć vmiemy
ale nabytey rzeczy dotrzymać nie tak, non minor
est virtus quærere quàm parva tueri otoli z łaski Bożey
rzadki nieprzyiaciel na meżnych Synach Koronnych wyie
O wiare s. mówiac, ktora Polacy takó sie powiedziáło
od lat 60 7. przyieli catości iey dosyć dlugo mocno prze-
strzegali y dzisiaj z łaski Bożey wiecey takich ktorzy sie
przy niej y zdrowiem opowiadáia / przypomináiac sobie
áxietrch Przodkow swoich święta o wiare jarliwość.
Wieczney pámiéci godzien z wielkich cnót swoich y świa-
tobliwości / y zmiłości Oreyzyny wielki Bąptan Kościo-

tu s. Krzemskiego Biskupa Biskup Krakowski Zbyszek albo Zbigniew Oleśnicki / który za panowania trzech w Polsce: Krolow: Władysława Jagielli / Władysława Syna Jagiellowego / y Kazimierza Bratniego / w Rzeczpospolitę był z wielką pochwałą / ale mu się nawiecy w nim podoba pilność Biskupia bo zawsze przestrzegał tego pilno aby się najmniejsza suspicia o jakikolwiek błąd w wierze s. prawowierney w Krolestwie Polskim nie znajdowała. Już się byli w ten czas Czechowie Heretycy zapowietrzyli / on tego z wielką pilnością przestrzegał żeby się tu w Polskę nieprzesuśkali.

Wspomina Kronika Polska w Roku p. 1432. iż przytłachali byli Czechowie do Krola Władysława Jagiella którego w drodze w Pabianicach zastali / obiecuiać Krolowi przeciwko Prusom pomagać y Korybuta z Krolom zjednać / po którym obiecowali / iż Krolestwo naprzeciw każdemu Nieprzyjacielowi miał być na wielkiej pomocy. Wdługie to poselstwo Krolowi było y przeto ich hojnie gościował / ale Kiezsza na Heretyki nie bardo wesolo patrzał / a zwoławszy Zbyszek Biskup Krakowski / który zaraz Interdykt wydał aby nikt nigdzie nie był w Kościołach w Krakowie / obrażono to panów posłów y Senatorów niektórych obrażono y Krola / tak iż w Wislicy będąc reki Biskupowi podać nie chciał / y iście ofukawszy Biskupstwa wrata przegrażał: odpowiadział na wszystko wedle potrzeby Biskup Krolowi / iż za ten postępek takowy raczejby mu podziękowac niżli łacić miano. Wzynielem prawi Krola abyś wnikłego o Towarzystwo z Heretykami w złym domniemaniu nie

winięgo

Zbigniew Oleśnicki S. R.
E. Cardinalis
Ep. Crac. pil.
ny wiary s.

Jan Herburt
In Chronic.
lib. 1. Cap. 12.

Herbar-Chron
lib. 4. Cap. 17

Skodliwa bär
zo ze złym
przeſtawiać.

Zaſkonia tes
go ss. ſło-
wem y przy-
kładem
Ad Tit. cap. 3.
10.

win tego myſland / w czym go przeſtrzegal Wolewoda
Brakowski / Jan Tarnowski / on wedling wygżań ſwego
o pułnocy wſtan / ſy z iednym tylko Baplanim / a z pa-
choleciem na nabożeńſtwa do Rościola poſeđł / żadne-
go ſie niebeſpieczeńſtwa o wiare s. nielekāiac / ani przećie
y napotym gdy potrzeba widziat napomināć nieprzeſtā-
iac / Eorego potym tenże Władysław tał ſie rozmiłowat
že vmierāiac pierścień mu ślubny Jadwigi Brolowej w
ktorym ſie zażywota bardzo kochał / darował y onego z
wielka pokora przepraſat. Duſe ſwoie y ſyny pozeſtāle
iemu w opiekę oddāiac. Wieđziat ten pobożny Baplan
y pilny Paſterz iako czeſte ze ziemi przeſtawanie y naylep-
ſzym ſkrobzi / czego ſie naywiecey Brolom y Pānom wy-
ſtrzegāć potrzeba / gdyſ na nich naywiecey zdrowie Bze-
czy poſpolitey należy / oni ſa iako ſonce między Plānetā-
mi / ktorych przykłady złe ābo dobre / rādzi wiec pobbāni
zā przykład biora. Pāwł s. ſłow ſie trzymat. Hareti-
cum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem
devita &c.

Tegoſ vzy Jan s. Ewāgelista ſłowem / y przyklā-
dem / ſłowem naukę dāiac w liście ſwoim. Si quis venit
ad vos & hanc doctrinam non adfert, nolite eum in do-
mum recipere, nec aue ei dixeritis, qui enim dicit ei aue
cūmunicat operibus eius malignis. Przyklādem zaś pi-
ſe s. Ireneus iſ to z xſt Polikārpā vgnā Janā s. Ewān-
gelisty ſyſkat gdy Jan s. zaſkat w laźni Cerynthā herety-
kā zāwolał na towarzyſze wcielamy ſiad co narzechley by
ſie dom gđſie heretyk iſt niezāpadł. Toż przyklādem iea-
go czynił Polikārpus / bo gdy ſie poſkał z Mārcyanem
heretykiem ktory go ſpyta z naſ mieć odpowiedziat Polikā-
rpus bārzo dobize znam pierworodnego ſynā ſatānſkie-
go. Tākię tamāryſtwa z ludźmi inſey wiāry iſ pilno
przeſtrze-

przestrzegali egiptu Biskup, aby się nim Krol prawowier-
ny nie mazał. Wielka ma z tad vnas dżtela pochwała, za
ostrożność swoje przeciwko stárożytney wierze.

Aleć nie ieden sam był w ten czas w Polsce, ten po-
bożny Oleśnicki. Lata 1439. Krol Władysław Syn
Władysława Jagiellá, złożył Sejm w Korczynie nay-
wiecey blažeretykow, ktorzy się już byli cásennie w Pol-
sce zámnażać poceli, na ktory niektorzy z nich, zbroyno
przyiácháli, y wiele zlego pod rámieniem Krolewskim,
náchodzác y lupiac gospody zacnych ludzi nárobili, ále
támże za sprawiedliwym sadem Bożym karanie odniesli.
A tym też czasem drudzy w wielkiej Polsce nieprożno-
wali ieden z nich Biskupá Poznáńskiego Stánislawa Ciel-
ká że go Biat oto iż heretyká Xiedzá v siebie przechowy-
wał, tak vcisnął że przednim do Brátowa vstepowác
musiał, y tam predko vmárt. Po ktorym Andrzej z Bni-
ná ná Biskupstwo poznáńskie nástąpiwszy (herbu todzia)
przewiodł swoje iż musiano wydác pieć Xieży Czeskich,
które osadzone w Poznaniu w árzod Ryńku spalono. Ale
żeby kto nierozumiał, iż tylko między Biskupami y Kápła-
nami znáydownáli się tak ostrożni obrońcy wiary świętey
y Pánów święckich Kroniki nie przepomináły, á napil-
niey Władysława Jagiellá, ktorego gdy często Czecho-
wie Krolestwem częstowali, vsilnie go o to prośác, aby ni-
mi niegárdził. odpowiedział w Trepolomicách że mám
dosć ná Krolestwie Polskim dosć šerokiem, Krolestwa
Czeskiego nigdy nie przyjmę, dla tego iż sa od Kościola
Bożego za heretyki potepieni, kto się nie zabżiwie stro-
mności, y záraz naboženstwem ku wierze świętey żarli-
wego pána, rć.

Przykładem tego Pánowie Polscy sławny on Ká-
ptur Korecki w R. 1359 albo Consideracya vey

Ioan Herb, lib
15. cap. 5.

Bielski, lib. 3.
fol. 558.

Heretycy w
Korczynie
gospody Se-
natorskie ná-
chodzą ále
támże po-
kara-
ni.

Káptur Ko-
reński Anno
Dni 1359

W statarach
Koronnych
lib. 2. par. 6.
Tit. 4.

W tenm Kor-
czński Disi-
dentes chca
znosić

Biskpi w
Kron. lib. 4.
fol. 499.

Synod Piotr
Kron.
Biskpi w
Kron. lib. 5.
fol. 56.

Heretyki na
Synu poży-
wają

li/ na ktorey sie przyśięgali/ tak Pánowie Duchowni iá-
ko y świeccy przeciwko Heretykom / y ich pomocnikom /
by też niewiedzieć iákiego stanu y zawołania byli. obiecua-
ie sobie pod wino y częśa bez żadney chytrości y zdraby
choćiaśby krewnością przyiązania albo iákaśkolwiek blisko-
ścią z nimi sie związali/ pomagąc także kárác y mścić zc.

Aczera Conf. verátia potym pod Interregnum po
Krolu Zygmuncie Augustie/ w Brázkowie Pánowie Du-
chowni y świeccy R P 1512. z teyże okázyey potwier-
dzili. Tego sie świątobliwego sprzysiężenia Jch Mośc
Pánowie Dissidentes znieśienia domagają. Ale iáko
słusnie każdy obaczy.

Przeczytać y to w Kronikách może kto chce/ iż Kieś
dy Władysława Syna Kazimierza Jagietowicza Bros-
lem sobie Cz. Kim pod Krolu Jerzykiem Podebráńskiem
mianowali/ z ta Condycyą aby Ludymille Jerzykowe Co-
re poial / gdy o tym radá w Senacie była / wielka część
Senatorow nieradzili rodáwać sie w żadne sprawy z He-
retykami / ani Heretyczki Krolowiczowi poymować /
Taka to była ostrożność Synow Koronnych. aby sie do-
nich Libertas Religionis nie wdala przeciwko niey sie pro-
testowali tak Duchowni iáko y świeccy / iáko sie to inż
wspomniáło pod Interregnū po Zygmuncie Augustie zc.

Nie przypominam Synodu Piotrkowskiego Roku p.
1551. na którym Confessio albo wyznánie wiary Chrze-
ścianśkiej przez Stánisława Hozjusza Bárdynała głos-
wielka wgonego y w Kościele Bezym wiaterego / ktory
z infym na Trydenckim Concilium prásidował / Bisku-
pi ze wśytkim Duchowieństwem wzesnili: nie wspomia-
nam iáko przed tym o wiare Kátholicka żarliwie y ná
Seymie heretyki pazywano y ostro sadzono zc.

przepomnieć nie moge / wielkiego nabożeńśwa ná

chwilo

ciwto Bogu y wielkiej żarliwości ku wierze prawo-
wierney Chciśniewszego Deganenta Trzeciego światobli-
wie zmarłego (ktorego duszą niech z panem Bogiem od-
pożywała) ten rodzoney siostrze swojej tak pilno wol-
nego nabożeństwa zabraniał y zakazywał / świadkiem
sa tego ktorzy sie często na Dworze Pánstwym zabawiali.

Te przypominając żarliwości pobożnych przodków
Synom Beronnym Dłota Wolność / przypominając y
ostrożność / prosi abyśmy od ich przykładem nic nie odste-
powali. obiecuię za to sławę wieczną / obietnie rozszerzenie
heroko Rzeczypospolitej. A iesli inaczey przypomina oco inşe
Krolestwa tá Libertas Religionis przyprawił.

Rozdział Dieśiąty.

Przykłady oco Libertas Religionis Krolestwa
przyprawiue, iż o Tyránstwą, o morder-
stwą, o wstáwiczne domowe niepoko-
ie, ale y ostateczny vpadek.

Nowa Religia ábo nowe nabożeństwo / zawsze v
ludzi mądrych niosła za soba wielkie podeyrzenie
żeby sie za nią co gorszego do Rzeczypospolitey nieprzy-
wlokło. Oco samo Diuinus Plato, że chciał prawa od-
mienić / y nabożeństwa poprawić / w niewoli skończył.
Otoż Pithágorás zabity iętyłko mianował nowego Bo-
gá, ktorego jednák własnym imieniem nienázwiał tyłko
wyrzekł Ignoto Deo. Otoż także rozumiecia drudzy So-
crates od Atheniensow truciźna vmorzony / y innych nie
máło Philosophow.

W piśmie s. Synowie Izráelscy na Rabenity Gaby-

Sig. 3. Siez
strze zakazu-
te wolnego
nabożeństwa

Nowa Reli-
gia zawsze po-
deyrzana v
Pogan.

2. Reg. 7. Sa-
lomon; Reg.
11.

3. Reg. 12.

3. Reg. 14.

Libertas Reli-
gionis przycz-
yna przesłado-
wania.

ty y potowice pokolenia Nanaś. Bógowego wojny uchwa-
lili tylko o to iż sobie nowy Ołtarz nad Jordaneim zbudo-
wali/ ale sie im potym sprawili/ iż to nie nábátwochwal-
stwo/ ale na wieczne dobrodzieystwo Bożych niezapámie-
tanie uczynili. Zdawna tedy uznawali ze ludzie/ że Libe-
tas Religionis, okazywa iest wskelego zlego/ y Rzeczypos-
p. bärzo skłonna. Doznał tego na sobie Salomon
Krol Izraelski/ ktory w iakiey był täsce y páná Bogá/
seroko opisanie pisano s. bo to był przywiecat Dawidowi
Oycu tego. Ero ei in Patrem, & ipse erit mihi in altum.
Ale Krol libertatem fidei žonom swoim dopuścił/ y sam
im bätwochwalstwa pomagat/ Bogá rozgniewat/ täs-
ke iego wrócił/ siebie y Brolestwo zgubił. Przeczytaß o
tym w piśmie s. iako syn iego Roboám tylko sie przy dwu
pokoleniach zostat/ a nad dziesięcio Jeroboám (ktory był
iesze Salomonowi posłuszeństwo wypowiedział) sá Bog
Krolem uczynił. Ale y tenże Jeroboám/ rozumiał iż miał
tym vmocnić pánewanie swoje/ dopuszczając poddány
swoim wolnež nabożeństwą/ ażeby sie dáleko do Jeruzalę
nie trudžili/ wystáwł im pare dzielcow złotych/ w Betel
a drugiež w Dan/ ali o to samo y sobie y wšyckim potom-
kom swoim Brolestwo strácił. Mundabo reliquias do-
mus Ieroboam, sicut mundari solet fimus v. scy ad purũ.
Tež podobieństwo zářyl Bog/ wyniszeniem mu grožac.
Läčno o przykłady tym podobne w piśmie s. iż Li-
bertas Religionis, iest zgubá Brolestw & malorum om-
nium compendium. zá nie sie wleče okrucieństwo/ y
Krowie ludzkiey rozlewanie/ zá nie tyranství/ zego do-
brze doznali na sobie sá Mezennicy pod pány Herety-
kami/ ktorzy rownie iako y Poganie/ abo iesze srodzey
Kosciol Boży przesłabniac krew świętych Bożych Wy-
znawcom/ ktorzy sie przy prawowierney wierze opowia-
dali/

dali, bez miłosierdzia rozlewali: Nie trudno czytaćemu
Historye Kościelne o takie przykłady. Co za Aryanow/
Co za obrazoborców wcierpiał Kościół Boży opisuie to
heroko Historye Kościelny Baroniuss. Aleć dosyć przy-
kładów w Angielskim, Czeskim y Węgierskim Krole-
stwach na iaki koniec przysły dla Libertatem Religionis.
Co tam Kościoty, Co Klastory wcierpiały świadkiem
sa ruiny pozostate: Ale nieśkąd iac przykładów między sz-
siadami, w Krolestwie Polskim co iuż Libertas Religio-
nis, narobiła, przykładów dosiść (boday onich było nie-
stychać) Lata P. 1540. Żydowie widząc iż sie między lu-
дьми zaczęły swary, y gadania o wierze Chrześcijańskiej
iako by wątpiac o niej, nie mało Chrześcian na Żydowski
wiara żwiedli, y onych poobrzezowali, a iżby sie tego
nie łaził do Węgier ię z Korony, a potym do Turck wy-
syłali. w czym gdy Krol Zygmunt Woiewodzie y staro-
ście Brakowskiemu między Żydami inquisicio kazal czy-
nić, Żydowie przez sprawce wciekali sie do Cesarza Tur-
ckiego prosić o przyczynne listy, Cesarz im Turcki po-
wiedzial, aby o to nie prosili, ale aby mało poczekali a ia
prawi w rychle tam bede, y Chrześciany wypędze, a wam
pokoy uczynie, y wolna drogę wśedzie otworze. Krol Zy-
gmunt iako Pan Chrześcijański, tak sie w tym poczuł, iż
za cześć a iroga inquisicio przedko to wćichnać musiało.
Tak byt nie źle poczał ścitan proporce swoje rozwiać.

Miastá Pruskie, Toron, Elblag, Gdańsk, y inże zlu-
trzały, dowiedzial sie tego Krol Zygmunt, napominal y
rozkazywał, aby odmiany nie czynili, aby im to za czasem
nie zawadziło, nie pomogło im nie łaskawe napominanie,
iuz im była zaśmákowála swey woli, dopuszczaiąc wiara,
postat po tym Ed. kt swoy okolo przebarwania zboża, kto
rego oni na wzgardę, ani przybić, ani ludziam obwo-

wyniszenie
Bosćioł w y
chwaty Bo-
żey prz3 Re-
retyki-

Wielka znie-
waga cierpla
Batholicey od
Heretykow.

146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000
1001
1002
1003
1004
1005
1006
1007
1008
1009
1010
1011
1012
1013
1014
1015
1016
1017
1018
1019
1020
1021
1022
1023
1024
1025
1026
1027
1028
1029
1030
1031
1032
1033
1034
1035
1036
1037
1038
1039
1040
1041
1042
1043
1044
1045
1046
1047
1048
1049
1050
1051
1052
1053
1054
1055
1056
1057
1058
1059
1060
1061
1062
1063
1064
1065
1066
1067
1068
1069
1070
1071
1072
1073
1074
1075
1076
1077
1078
1079
1080
1081
1082
1083
1084
1085
1086
1087
1088
1089
1090
1091
1092
1093
1094
1095
1096
1097
1098
1099
1100
1101
1102
1103
1104
1105
1106
1107
1108
1109
1110
1111
1112
1113
1114
1115
1116
1117
1118
1119
1120
1121
1122
1123
1124
1125
1126
1127
1128
1129
1130
1131
1132
1133
1134
1135
1136
1137
1138
1139
1140
1141
1142
1143
1144
1145
1146
1147
1148
1149
1150
1151
1152
1153
1154
1155
1156
1157
1158
1159
1160
1161
1162
1163
1164
1165
1166
1167
1168
1169
1170
1171
1172
1173
1174
1175
1176
1177
1178
1179
1180
1181
1182
1183
1184
1185
1186
1187
1188
1189
1190
1191
1192
1193
1194
1195
1196
1197
1198
1199
1200
1201
1202
1203
1204
1205
1206
1207
1208
1209
1210
1211
1212
1213
1214
1215
1216
1217
1218
1219
1220
1221
1222
1223
1224
1225
1226
1227
1228
1229
1230
1231
1232
1233
1234
1235
1236
1237
1238
1239
1240
1241
1242
1243
1244
1245
1246
1247
1248
1249
1250
1251
1252
1253
1254
1255
1256
1257
1258
1259
1260
1261
1262
1263
1264
1265
1266
1267
1268
1269
1270
1271
1272
1273
1274
1275
1276
1277
1278
1279
1280
1281
1282
1283
1284
1285
1286
1287
1288
1289
1290
1291
1292
1293
1294
1295
1296
1297
1298
1299
1300
1301
1302
1303
1304
1305
1306
1307
1308
1309
1310
1311
1312
1313
1314
1315
1316
1317
1318
1319
1320
1321
1322
1323
1324
1325
1326
1327
1328
1329
1330
1331
1332
1333
1334
1335
1336
1337
1338
1339
1340
1341
1342
1343
1344
1345
1346
1347
1348
1349
1350
1351
1352
1353
1354
1355
1356
1357
1358
1359
1360
1361
1362
1363
1364
1365
1366
1367
1368
1369
1370
1371
1372
1373
1374
1375
1376
1377
1378
1379
1380
1381
1382
1383
1384
1385
1386
1387
1388
1389
1390
1391
1392
1393
1394
1395
1396
1397
1398
1399
1400
1401
1402
1403
1404
1405
1406
1407
1408
1409
1410
1411
1412
1413
1414
1415
1416
1417
1418
1419
1420
1421
1422
1423
1424
1425
1426
1427
1428
1429
1430
1431
1432
1433
1434
1435
1436
1437
1438
1439
1440
1441
1442
1443
1444
1445
1446
1447
1448
1449
1450
1451
1452
1453
1454
1455
1456
1457
1458
1459
1460
1461
1462
1463
1464
1465
1466
1467
1468
1469
1470
1471
1472
1473
1474
1475
1476
1477
1478
1479
1480
1481
1482
1483
1484
1485
1486
1487
1488
1489
1490
1491
1492
1493
1494
1495
1496
1497
1498
1499
1500
1501
1502
1503
1504
1505
1506
1507
1508
1509
1510
1511
1512
1513
1514
1515
1516
1517
1518
1519
1520
1521
1522
1523
1524
1525
1526
1527
1528
1529
1530
1531
1532
1533
1534
1535
1536
1537
1538
1539
1540
1541
1542
1543
1544
1545
1546
1547
1548
1549
1550
1551
1552
1553
1554
1555
1556
1557
1558
1559
1560
1561
1562
1563
1564
1565
1566
1567
1568
1569
1570
1571
1572
1573
1574
1575
1576
1577
1578
1579
1580
1581
1582
1583
1584
1585
1586
1587
1588
1589
1590
1591
1592
1593
1594
1595
1596
1597
1598
1599
1600
1601
1602
1603
1604
1605
1606
1607
1608
1609
1610
1611
1612
1613
1614
1615
1616
1617
1618
1619
1620
1621
1622
1623
1624
1625
1626
1627
1628
1629
1630
1631
1632
1633
1634
1635
1636
1637
1638
1639
1640
1641
1642
1643
1644
1645
1646
1647
1648
1649
1650
1651
1652
1653
1654
1655
1656
1657
1658
1659
1660
1661
1662
1663
1664
1665
1666
1667
1668
1669
1670
1671
1672
1673
1674
1675
1676
1677
1678
1679
1680
1681
1682
1683
1684
1685
1686
1687
1688
1689
1690
1691
1692
1693
1694
1695
1696
1697
1698
1699
1700
1701
1702
1703
1704
1705
1706
1707
1708
1709
1710
1711
1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750
1751
1752
1753
1754
1755
1756
1757
1758
1759
1760
1761
1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1770
1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800
1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100
2101
2102
2103
2104
2105
2106
2107
2108
2109
2110
2111
2112
2113
2114
2115
2116
2117
2118
2119
2120
2121
2122
2123
2124
2125
2126
2127
2128
2129
2130
2131
2132
2133
2134
2135
2136
2137
2138
2139
2140
2141
2142
2143
2144
2145
2146
2147
2148
2149
2150
2151
2152
2153
2154
2155
2156
2157
2158
2159
2160
2161
2162
2163
2164
2165
2166
2167
2168
2169
2170
2171
2172
2173
2174
2175
2176
2177
2178
2179
2180
2181
2182
2183
2184
2185
2186
2187
2188
2189
2190
2191
2192
2193
2194
2195
2196
2197
2198
2199
2200
2201
2202
2203
2204
2205
2206
2207
2208
2209
2210
2211
2212
2213
2214
2215
2216
2217
2218
2219
2220
2221
2222
2223
2224
2225
2226
2227
2228
2229
2230
2231
2232
2233
2234
2235
2236
2237
2238
2239
2240
2241
2242
2243
2244
2245
2246
2247
2248
2249
2250
2251
2252
2253
2254
2255
2256
2257
2258
2259
2260
2261
2262
2263
2264
2265
2266
2267
2268
2269
2270
2271
2272
2273
2274
2275
2276
2277
2278
2279
2280
2281
2282
2283
2284
2285
2286
2287
2288
2289
2290
2291
2292
2293
2294
2295
2296
2297
2298
2299
2300
2301
2302
2303
2304
2305
2306
2307
2308
2309
2310
2311
2312
2313
2314
2315
2316
2317
2318
2319
2320
2321
2322
2323
2324
2325
2326

oni w Miastach Koronnych pod wolnością praw ży-
wych Cechom tego czynić nie chcą. Nie dajmy sobie
tego perswadować / iżby z ich Confederatia miała z
nimi się wnieść zgoda y miłość Synów Koronnych
Cacholikom bowiem prawowiernym z insey wiary lu-
dźmi zgoda niepodobna / gdyż nie o powierzchnie na-
bożeństwą ceremonie / (iako to niekorzywdnia) między
nami różnica / ale o samej Istocie / na cym wiara zależy / a
zaczyn zbawienie. Rzeklibym iż nie maś yiednego Arty-
kulu wiary w ktorym by się z Kościołem prawowiernym
Dissidentes zgadzali. A też y nas prawowiernych nie go-
dzi się wierzyć iako kto chce / niegodzi Artykułow y pisma-
ś. wykladać iako kto rozumie / ale rozum swój pod rozsa-
dek Doktorows. Kościelných od Kościoła ś. przyietych
poddawać potrzeba / czego iż Dissidentes nie czynią a iā
koby to zgoda y miłość między nami bydy moze. Raymy
się sasiadami bychmy zaś potym nie żatowali / ale poeż-
sie. Nowe nabożeństwo w niemcech / Inflanckich / w
Prusiech nieznasz y wojen przyezyno. Idźmy tropem
przodków naszych ktorzy domowem zabiegając nienawi-
ścią y ciatości Rzeczypospolitey przestrzegając liber-
tati Religionis pilno zabiegali / wiedząc iż Pro Bogu wiā-
re z łamie pewnie tey słowotkowi nie dotrzyma. Czego
Magistrat iakoś wyżej czcił pilno przestrzegał. Prawy
wstawami nie tylko na same osoby ale też y na ich Pisma
y Księgi. Oczym.

Rozdział Iedennasty.

Iż do Magistratu przynależy Heretyki od Ko-
ścioła osadzone y potępione, tak na Księ-
gach

gach iako y na maiećnościach, y na la-
mych osobach kárac.

W Jaka to Controuersia iesli sie godzi Vrzedowi
swieteckiemu Heretyki na zdrowiu kárac. Ioan-
nes Hus twierdził / iż sie ich kárac nie godzi. Toż rozu-
miał y Luterus / ale iuż to był dawniejszy bład przed nie-
mi / bo też y Donatyste y inszy Heretycy toż twierdzili.
Wszakże y niektorzy z Heretykow / przeciwnego rozumie-
nia byli. Jako Kalwin ktory dal stráćić Michaeliem ter-
uetum iako Heretyka / oco mu drudzy bázro przymawia-
li / on wydal Xiaske o tym / w ktorey wywodzi iż sie godzi
Heretykow mieczem kárac. Toż trzymal z nim Theodo-
rus Bezás

Ale coß nam do Heretykow ktorzy false swoie pra-
wda iako cukiem gorzka potrawe potrzasaia. z Kátho-
likami mowiac twierdza / iż Heretycy nie vkaráni y do ble-
dow raz odwołanych znou sie wracáia / zá Dekretem
moga y máia bydy ob Vrzedow swieteckich karaniem do-
czesnym by y na zdrowiu karáni. Mamy tego w piśmie
ś. dowody tak nowego / iako v starého Testamentu.
W Zakonie starym rozkazano falszywe Proroki ktorzyby
odstepstwo od iednego Boga rádzili bez wszelkiego mi-
łosierdzia zabíiać / abo też ktorzyby vpornie nieposlušne-
mi sie Bapcianowi pokazali. Co rzecz sama praktyko-
wali. Heliasz Prorok Boży oraz pilszpietasta prorokow
Baalowych / y cterysta prorokow ktorzy bátwochwale-
stich gáior pilnowali pozabíal. Toż vzevnił Jchu
Brol Izraelski. Też Jozraf Brol Judski. Ale rzecze-
to tam bátwochwalce zabíiano. weyszrawszy wrzec
mála / abo żadna rożnica miedzy Heretykami / y
falszywemi prorokami / gdyż ich tym imieniem Chrystus
názwał,

Bellarmin. 1.
Tom Controu-
gener. 5. lib. 3
cap. 21. tit. de
laicis.

Dowody z pi-
smá ś. y no-
wego Testá-
mentu.
Deut. 13.

Deut. 17.
3. Reg. 18.
4 Reg. 23.
4. Reg. 10.

nazwał/ aby chmy sie ich przestrzegali v pemińsiac. At-
tendite a falsis Prophetis &c. W Nowym także testá-
mentie kto nieposłuszen Kościołá/ zá pogániná go mieć
kážo. Qui Ecclesiā non audierit sicut Ethnicus &
Publicanus. A iż takich prawo świeckie karać może/ wy-
rażił to páwel ś. tymi słowy. Non sine causa Gladium
portat. Minister enim Dei est, & vindex in iram qui
malum agit.

Jesze wyraźniej to obaczyć możemy wważywszy/ iż
takim rzeczą heretyki podobne czynia które bezpochy-
bnie żelazem/ albo ogniem odpędzają. Równa ich Chry-
stus pan do wilków Intrinsecus sunt lupi rapaces. Te-
goś podobieństwa záżył páwel ś. Ego scio quoniam
post discessionem meam intrabunt lupi rapaces. A wil-
kážemu niezábić/ Kiedy go inakšym sposobem od trzo-
dy odpędzić nie możemy/ milſi ma być zdrowie owiec/ á
niżeli wilków ić. Potym samje Chrystus podobnym
czyni do złodzieja Qui non intrat per ostium, ille fur est
& latro, á iż sie słowá te Pánstie o fałszerzách nowe náuki
wnoſzacych rozumieć máia. Augustyn ś y Chryzostom ś.
tak tłumáca/ Ale złodzieja y rozboyniká według praw-
czemu nie karać y Inowu równa ie páwel ś. do słowie-
kážw čiele ludzkim ogniem piekielnym zárażonego/ Ser-
mo eorū ut Cácer terpit, ale čákiey żarąy ináczey nie vle-
czyſ tyłko żelazem/ temi podobieństwa dáie sie znáć iáko
sobie z fałszerzami postępować/ gdyſ trzy na przedniey-
ſe sa przyczyyny/ dla których słowiekáža znieſć z swiátá
rozum káže.

Pierwsza żeby ſli dobrym nie ſkódzili/ áni ich včáſkali/
y przetoſ ſuſtnie karza meſoboyce/ y rozboyniki ić. Dru-
ga przyczyná/ aby karaniem iednych/ drudzy ſie od złoſci
hamowali/ y tak zloczynčá który Rzeczypoſp. nie byl po-

Math. 7.
Sowod 3to
wego Testá-
mentu.
Matt. 18.

Rom. 15.

Podobieſt-
wa pokázu-
ia iż karania
godni.
Matt. 7.

Act. 20.

Ioan: 10.

2. ad Timot. 2.
7. 17.

Trzy przyczy-
ny sa dla cze-
go záych ka-
za.

żyteczny żyjac, pożyteczny jest umierając. Trzecia przyczy-
na iż cym samym ktorzy gina/ pożyteczno jest wciąż zgi-
nać/ polci sie wiecey zlego nie nązbiera/ za cymby wielkſe
potępienie/ a zwłafſza gdzie iuz żadney nadsziedzi o popras-
wie nie maſz. Łacno tedy obaczyć/ iż fałſherze nowi obla-
dliwemi naukami ſwoymi/ wiecey ſłodza niſzli zboycy /
ci cyko ciata/ ale oni duſze zabicia/ niezgod wſelkich
przyczyna ſa y wſytkieg zlego w Rzeczypoſp. takſo ſie wy-
ſzy powiedziało. Potym y to każdy przyznać muſi/ iż za-
karanię iedneg/ wiele ſie duſz od potępienia chociaſz bo-
taznia takſa niewolnicza (ale ſie za czaſem w miłość Bo-
ża obrocić muſi) odſtraſza/ a na oſtatek o wierze czytamy/
że ſie ſurowością praw przeſtraſeni/ naprawili błedy
ſwoie ſamiſz potępił/ y między prawowiernymi dokończy-
li/ albo przynamntey prądzey znieſieni nie na tak ciężkie
piekło ſobie zarobili. Prawdziwa to tedy/ iż od Bo-
ſciola Bożego osadzonych za heretyki powinien Magi-
ſtrat ſwieckci karać/ takſo ſie rzekło y na zdrowiu

Piekne napominanie Leo Papież Leonowi Ceſarzo-
wi przeſłł datę. Debes Imperator incunctanter Re-
giam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, ſed
maximē ad Eccleſiæ praſidium eſſe collatam, ytauſus
temerarios comprimendo, quæ ſunt ſtatuta defendas
& veram pacem his quæ ſunt turbata reſtituas &c. W-
nas w Polſce że Officium S. inquisitionis nie maſz/ wiele
ka luſta Rzeczypoſp. że Dyſſidentow prawy opiaſanymi
nie karza y ieſzcie im za pokoy polityczny Krolowie (licet
multis reclamantibus) przyrzekais. Pacem & tranquilla-
tatem inter Diſſidentes tuebor &c. Jeſli o Xiegi fałſhera
ſie idzie/ że ich Drukować zakazu y gotowe znosi. To
takſo ſuſpie/ Rozdział ten oſtatni wkaże.

Rozdział Dwunasty.

Vtrwierdza sie to Prawy światobliwych Krolow karanie na Heretyki, y na ich Xśiggi.

N Księstrego Pámel s Korynckiyki / aby sie w żadne rozmowy o wierze z inšey wiary ludźmi niewdawali / bo corrupunt bonos mores (mowi Apostol) colloquia praua, báleko wiecey Księg błędami zaráżliwych czytać sie nie godzi / gđż pospolicie tagodnych słow / bóstatek tam nakłada / aby tym snadniey zwiędli. á iesli sie ich czytać nie godzi / á ná coś dozwalać aby ie pisano / y y drukowano? Księgi / iest to coś długowiecznego / nie tak predko przeminie / iako wyrzeczone słowo / wiecey ludźiom do wiadomości przydzie / bo sie iey pod czas y w táiesmnych pekościach mieysce dostać moze / gđżieby Authora samego nigdy nie przypuszczono. Dobrze to wważyli iesze y Poganie ktory Księgi iesli co w sobie miały / obyeżaiom dobrym przeciwnego / ábo iesli z nich okázya iaka do zlego wzniecić sie mogła / Lbyktami pospolitymi znosili / y czytać ich zakázowali / á same Authory ich surowie karáli. Czego doznał ná sobie on sławny Ouidius o Księgi swoje de Arte, &c. Wspomina Valerius Maximus, iż w Rzymie Księgi náleżiono w ktorych nabeżništwu Rzymišktemu bylo coś przeciwnego / z rozkazania Senatu zaráz ie przy obecności ludu wšytkiego spalono. Temu rzecz podobna wspomina y Cic. iż Protágoras o Księgi nábożeńštwu przeciwnie ob Atenžetow wywołaniem potarány / á Księgi tego iáwne spalono.

Zá časow Apostolskich powiáda Lúkaš s iáko wiele Księg pogáńškich / Apostołowie peráli / co sie z słow pi

1. ad Corint.
15. 7. 33.
Wiecey Księgi niźeli rozmowa z tego człowieka gładzić mogą

Dogánie Księgi goršace palili

Tóg czynił y Apostołowie
Clemens lib
Constit. Apost.
Cap. 7.

Belarm Tom 1,
Contr. 5 lib. 3.
Cap. 20.

jma s. pokázuie. Multi ex eis qui fuerant curiosa sectari,
 cōtulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus,
 & computatis pretiis eorum inuenerunt pecuniam de-
 nartorum quinquaginta millium. Bo iako Cl. mens a.
 nápisal Apostolowie s. s. c. y. t. a. n. i. a. Kieg poganiskich / ná
 poczátku p. l. n. o. z. a. k. á. z. o. w. á. l. i. / podobno dla tego, aby sie
 prawowierni c. y. t. a. n. i. e. m. l. á. g. o. d. n. o. s. ć. m. o. w. y. s. m. á. k. u. i. a. c. n. i. e.
 z. t. b. a. r. o. w. á. l. i. / y. c. z. á. s. u. d. o. n. a. b. o. z. e. n. i. s. t. w. á. n. a. l. e. z. á. c. e. g. o. n. á. t. y. m. n. i. e.
 t. r. a. w. i. l. i. / J. á. k. o. p. o. t. y. m. z. á. c. z. á. s. e. m. w. o. z. m. o. g. l. á. s. i. e. z. a. l. i. w. o. s. ć.
 w. i. e. r. n. y. c. h. / n. á. K. i. e. g. i. H. e. r. e. t. y. c. k. i. e. / i. a. c. n. o. o. d. o. w. o. d. y. z. H. y. s.
 t. o. r. y. e. y. B. o. s. ć. i. e. l. n. e. y. / N. á. C. o. n. c. i. l. i. u. m. N. i. c. e. n. i. s. k. i. m. / i. á.
 w. o. n. i. e. A. r. y. u. s. o. w. e. K. i. e. g. i. p. a. l. o. n. o. / z. á. D. e. k. r. e. t. e. m. K. o. n. s. t. á. n. t. y. n.
 n. á. w. i. e. l. k. i. e. g. o. / S. u. b. p. o. e. n. a. c. a. p. i. t. u. s. s. i. q. u. i. s. e. o. s. o. c. c. u. l. t. a. s. s. e. t.
 T. o. z. K. i. e. g. o. m. N. e. s. t. o. r. y. u. s. o. w. y. m. n. á. C. o. n. c. i. l. i. u. m. E. p. h. e. s. t. i. m.
 w. o. z. y. n. i. o. n. o. / g. d. j. e. s. á. m. e. g. o. z. á. H. e. r. e. t. y. k. á. / o. s. á. d. z. i. w. i. s. y. / T. h. e. o.
 d. o. s. y. u. s. C. e. s. á. r. z. p. i. s. m. á. i. e. g. o. p. a. l. i. c. k. á. z. a. l. / p. o. t. y. m. j. e. c. z. á. s. i. e. c. h.
 d. a. l. i. p. r. á. w. o. H. o. n. o. r. y. u. s. y. T. h. e. o. d. o. z. y. u. s. C. e. s. á. r. z. e. r. o. s. t. á. z. u. i. o. c.
 M. á. t. h. e. m. á. t. y. k. o. m. w. s. t. y. c. k. i. m. a. b. y. K. i. e. g. i. w. t. o. r. o. r. y. c. h. b. y. s. i. e. c. o.
 p. r. e. c. i. w. n. e. g. o. w. i. e. r. z. e. s. / L. á. t. h. o. l. i. c. k. i. e. y. z. n. a. l. á. z. l. o. i. á. w. n. i. e. p. r. z. y.
 B. i. s. k. u. p. i. e. p. a. l. i. l. i. / T. o. z. K. i. e. g. o. m. E. u. r. y. c. h. e. s. á. n. á. C. o. n. c. i. l. i. u. m.
 C. a. l. c. e. d. o. n. i. s. k. i. m. w. o. z. y. n. i. o. n. o. / p. r. á. w. o. s. a. r. o. w. e. w. y. d. á. l. i. V. a. l. e. n. t. i. n. i. a. n. u. s.
 y. M. a. r. t. i. a. n. u. s. C. e. s. á. r. z. e. a. b. y. i. c. h. z. á. d. e. n. n. i. e. c. y. t. a. l. /
 á. n. i. p. r. e. c. h. o. w. y. w. á. l. / á. s. p. i. l. n. o. s. ć. i. á. s. u. k. á. n. e. y. z. n. a. l. e. z. i. o. n. e. p. a.
 l. o. n. o. / G. r. e. g. o. r. z. s. i. e. s. z. e. n. i. z. l. i. p. a. p. i. e. s. e. m. z. o. s. t. á. t. b. e. d. a. c.
 p. o. s. t. e. m. d. o. T. y. b. e. r. i. u. s. á. C. e. s. á. r. z. á. / E. u. r. y. c. h. y. u. s. á. P. á. t. r. y. á. r. c. h. e.
 C. o. n. s. t. á. n. t. y. n. o. p. o. l. s. k. i. e. g. o. w. H. e. r. e. z. y. e. y. p. r. e. c. i. w. n. o. p. r. a. w. d. z. i. s.
 w. e. m. u. c. i. á. t. n. á. s. t. e. c. h. p. o. w. s. e. c. h. n. e. m. u. z. m. a. r. t. e. w. y. c. h. r. o. s. t. a. n. i. a.
 p. r. e. k. o. n. a. l. / y. C. e. s. á. r. z. á. d. o. t. e. g. o. p. r. z. y. w. i. o. d. l. / i. z. s. á. m. K. i. e. g. i.
 i. e. g. o. r. e. k. á. s. w. o. t. a. w. o. g. i. e. Ń. w. r. z. u. c. i. l.

ich nie

ich nie cetero excommunicatya zagrodzono. Wspomnia-
tem y Dekret Sygmunta Pierwszego wyżej polożony aby
się żaden z cudzych kráioro z nowa wiara y z Kiegami w
herezyey podejrzánemi do domu nawracał/ y karanie
tám ni i takowych/ założone w czym wosytkiem taka była
pilność Urzedu y posłuszeństwo praw/ z tad się potázuie
iż dzisia rzadko obaczysz Kiegi starych Heretykow.

Alle coś jest rzecześ: Ciemuś gorśa bydy ma Condy-
cya Heretykow á niżeli Pogan/ y Żydow/ ktorzy są iáw-
ni nieprzyjaciele wiary Chrześciańskley / á iednak ich nie
karza/ Kieg ich nie pala/ ani znoszą same tylko Heretyckie
znoszą y pala/ y iáko mogą niszcza. Odpowiedz ná to iż
Pogańskie nie škodzą iáko mi z błędami swemi wiecznie
zmarte/ niż dzisia za iáka Chrystusowa żaden się Chrze-
ściánin z Kieg Pogańskich nie zgorśy / aby ich plotkom
wiara dać miał/ ale Heretyckie gorśa y zwodzą/ experien-
cia to widzimy y dla tego słusnie zlemu zábiegac się ma

O Żydách y o ich Kiegách mówiac. Żydá o wiare nie
karza bo Chrześciańcinem nigdy nie był/ iákiemi się mie-
nia y są/ prawdziwie ci ktorzy ochrzczeni w Imia Oca/ y
Syná/ y Duchá s. á iż Bogu fałszywemi náukami kaza wiá-
re/ karania godni/ iáko owce bładzace do owczárnie przy-
muszą Pasterz naganiáiac. Kiegi ich zaś zá písmo s.
przyjmujemy/ onymi wiary násey dowodzimy. Apad il-
los Prophecia Figuræ, Ceremonia nam się przez przy-
scie Syná Bożego ná świat wypełniły / z ich Kieg wśá-
zuujemy pogańom prawdę wiary násey/ że nie od nas wy-
myślona/ ale od samego Boga postanowiona / y przetoż
w Ewángeliey opisuiac sprawy Zbawiciela násego cze-
sto tego dokladáia. ut impleretur scriptura, &c.

Jest Ceremonia w Kościele Bożym / iż błedy Papież
nowo obrány y koronowany z powaźna nroczeni do Ko-

zig. 1. Heret-
ckich Kieg
zakazuje.

Ex lib. Sacra-
rum Ceremon.
S. R. E. lib. 2.
Cap. 3.

Ceremonia
Żydowska
przed papie-
stwem.

ściota laterańskiego iedzie Żydowie mu zachodzą broge
Prawo Boże w rękę trzymać / a Zakon Mojszowski po
Żydowski wystawiać / a Papieża prosić aby go też y
on śanował / Którym Papież tak odpowiada śanctam
legem viri Hæbrei & laudamus, & veneramur, vi potè
ab omnipotente Deo Patribus vestris per manus Moyli
tradita est. obseruantiam verò vestram, & vanam inter-
pretationem damnamus atq; improbamus quia Sal-
uatorem, quem vos adhuc frustra expectatis Aposto-
lica fides iam pridem aduenisse docet. & pradi-
cat Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Deo
Patre & Spiritu S. viuit & regnat Deus &c.

Leż Heretyckie piśmá za poduszeniem Czartowski-
má zgube wiele dusz wymysłone słusnie psuia y pola- y ich
surowie zakazuia aby sie dusze nie zarażały / A niechay mi
tego żaden nie mówi iż w Księgách ciekomych jest też tam
wiele dobrego / Żacz y nie godzi sie bla kłnu bledow wi- le
rzeczy dobrych y pożytecznych opuszczać / bo słowiek do-
bry, ma być iako pracowita pszola, która y zgorzkiego
ziela słodki miód zbiera. Przyznamam iż X-ęgi takie są
że w sobie mające / pożytecz- na rzecz cętać ale nie każdemu
by zaś z estobzona rzeczą cruczny sie nie nápił. Dozwala
Bosćciol Boży cętać Księgi Heretyckie ludzom wczonym
y pewnym osobom / o których trzyma iż nie tylko sie nie
wzgorża / ale náuka swoia bledy wskazuac lubzió prosić
oży ośwodzić y aby sie za nimi nie puśczałi przestrzega.

A nási sie Jch Mość Pánowie Dissidentes Prawo
Szlacheckich y Słotey Wolności swoim Min- strum do-
magáia / aby przyslan do urzędow mi- li oto sie śarúa / a
żeby ich nie tylko nie karano / ale aby ich broniono / y śa-
nowano / aby im exercitia facinorosa religionis wolne
bely aby ich Księg śanowano / iako sie słusnie tego do-
magá

magalia rozładz z tego coś czerat, y iako im dozwalac, zc.

Maś tedy Czytelniku listu wy opisana wshytke sprawa Złotey Wolności. Czytales iako sie żaluie na iakos wolność obca, ktora wolności nabożeństwa nazywawszy sie pod iey Złotym płaszczem do Korony Polskiej gwałtem sie wdżiera, y ona bardo wstka, zc.

Slytales deklaracja teyże wolności złotey iako sie przy starożytnym nabożeństwie, ktorego sie przodkowie nasi zaraz z wiara s. od lat 667. nanczeli opowiada. A iako Prawa Złotey wolności dwunasta Przywileiow Brolow polskich pozawszy od Ludwika Broła polskiego y Węgierskiego, aż do Sigmunta Trzeciego przysięga vmocniowych sżycia sie y bronia, tymże kstatem Złota wolność sprawiedliwa sprawie swojej dwunasta Rozdziałow wywodzila w każdym z nich pokazuia to, iż sie żadnym sposobem z ta nowa Religiey wolności na starość swoje zgodzić nie może.

Prosi wshytlich Synow Koronnych, aby iako zawże czynili przy nicy sie do końca stacę, czynymi opowiedzieli, aby Confederacyey tego nowego nabożeństwa zafskowanego, ktore starożytnemu przeciwnie iest nie dopuszczali, aby Duchowieństwu wshytkiemu ktore sie zawże przeciwko tey Confederacyey protestowalo słowá swego iako przez Kapur Korczyński pod Interregnum po Sigmuncie Augustcie znou potwierdzonego wcale dotrzymali.

Obaczy Bog iakawy życzliwość wafsktu sobie, obaczy żarliwość o cześć iego Przenaswietśa, obaczy nabożeństwo ku zatrzymaniu starożyteney wiary, ktoraście za iakka iego przenaswietśa z przodkow wafskych wiawszy podziębienie światobliwie wcale chowali, y po błogostawoi zamysłom wafskym.

Uaiasniexy. go Broła nášego. Prxueniet in bene

ditionibu

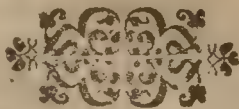
dictationibus dulcedinis, ponet in capite eius coronam
de lapide pretioso, qui sperabit in Domino & in miseri-
cordia altissimi non commovebitur, &c.

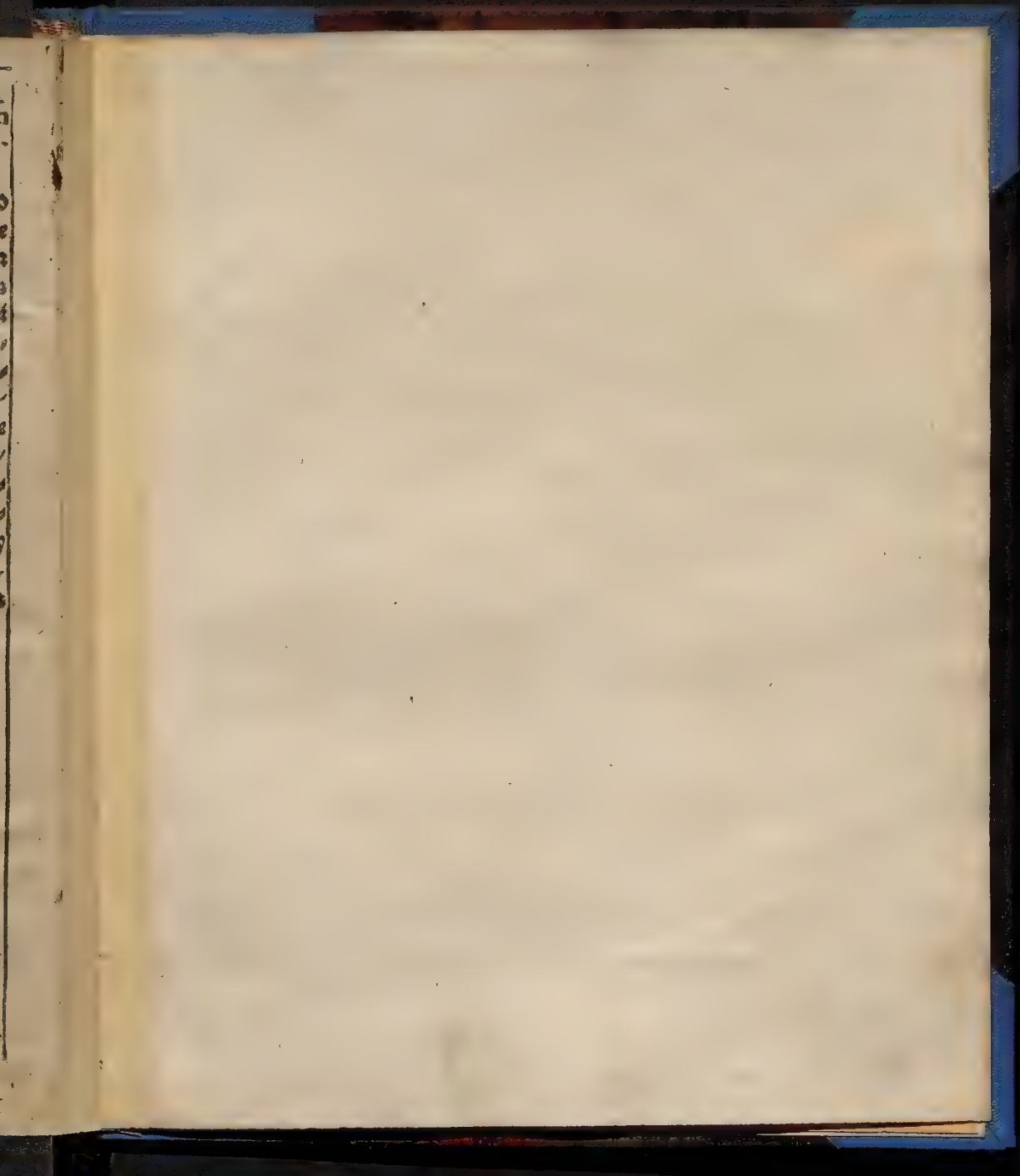
Da nam dobry Bog Krolá y pána światobliwego
wiáre s. y iey rozmnozenie miluiacego / sławe dobra Rze-
czyposp. polskiey szczęśliwie rozszerzającego / Da nam / da
Miłościwy Krol Krolow (Krolá y pána wtworwana
droga przodkow swoich idacego / ktory Mieczysław
Pierwszego Chrześcianina / Bolesława Chrobrego / y in-
sych osimnastu / aż do Władysława Jagiella / Władysła-
wa y Cezimierza Jagiellowiczow / Jana Olbrachta / Ale-
xandra / Zygmunta Wielkiego / Zygmunta Augusta. Ste-
phaná / Zygmunta Trzeciego światobliwie zmarłego /
Krolewskich cnót / nabożeństwą / sprawiedliwości / ma-
słwá / sławy / miłości ku poddánym / r. r. Wzor ná so-
bie wyrażisz Rzecypospolitey polskiey szczęliwie Trzy-
dziestey Pierwszey Pan Chrześcianński pánować będzie / zda-
rzy Bog vmocni y ieszcze wiecey łaskawie rozszerzy Złota
Wolność naszą.

Nie zawiedzieś Boże / wiem nie zawiedzieś ná-
dziei naszej. In virtute tua latabitur Rex, &
super salutare tuum exultabit vehemēter.

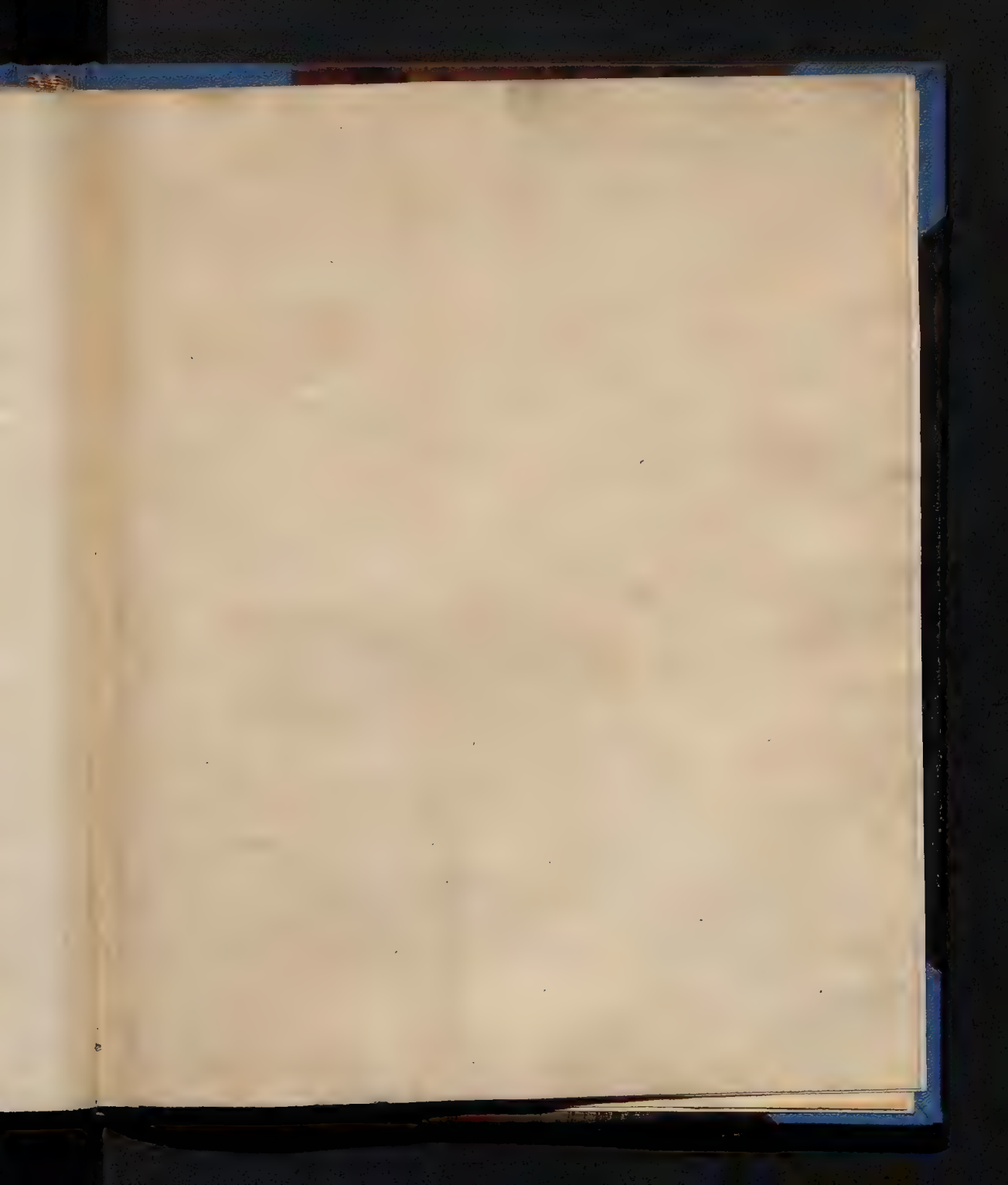
Wysłuchaj Pánie zmiłosierdzia twee-
go / ádaś prawowierny twou
w s. wierze stateczność / aby mi-
łością twoją vmocnieni żądne-
mi pokusami od iey calo-
ści nie byli oderwani.

BIBLIOTHECA
V. AGELL.
GRACIENSIS

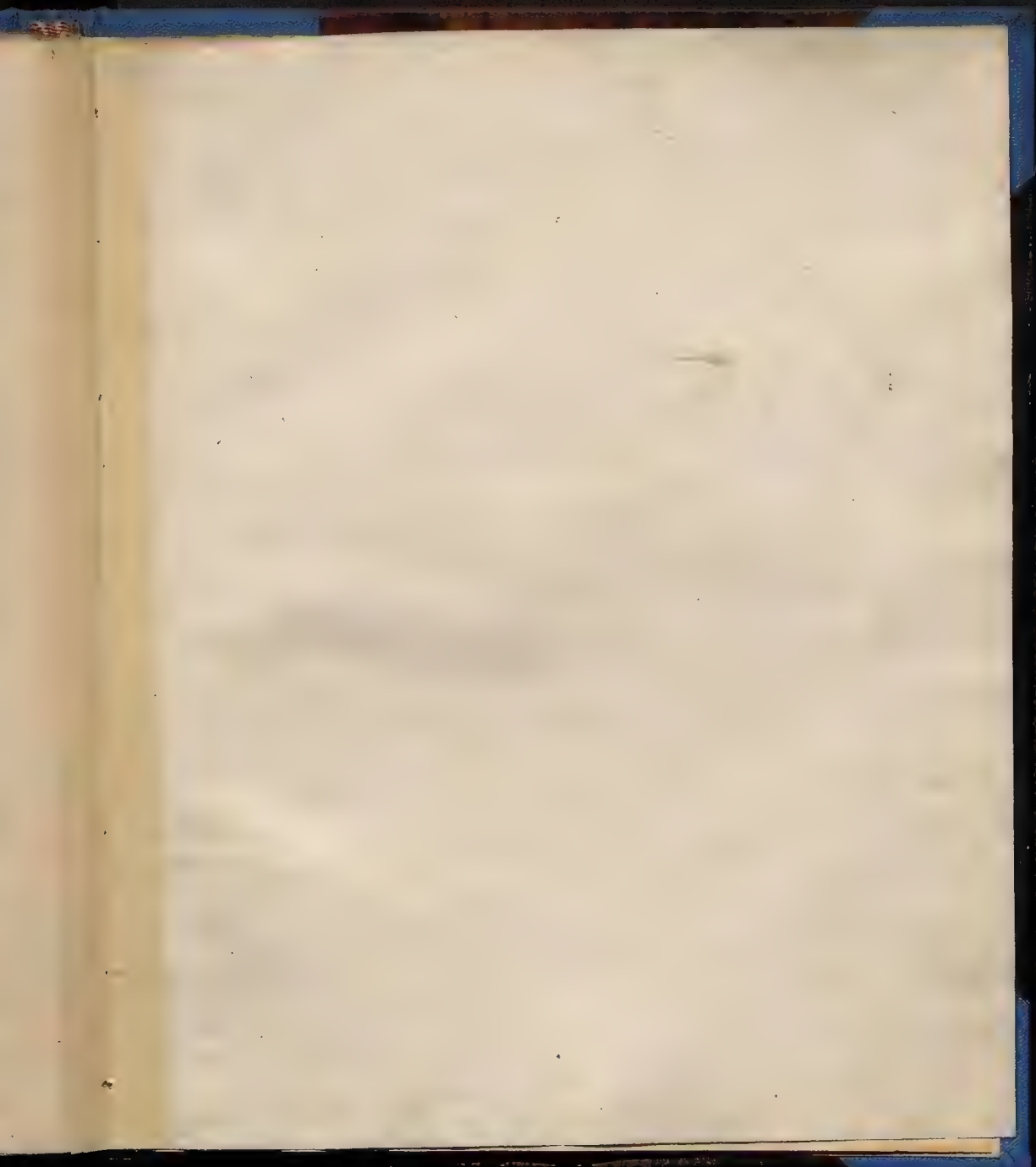

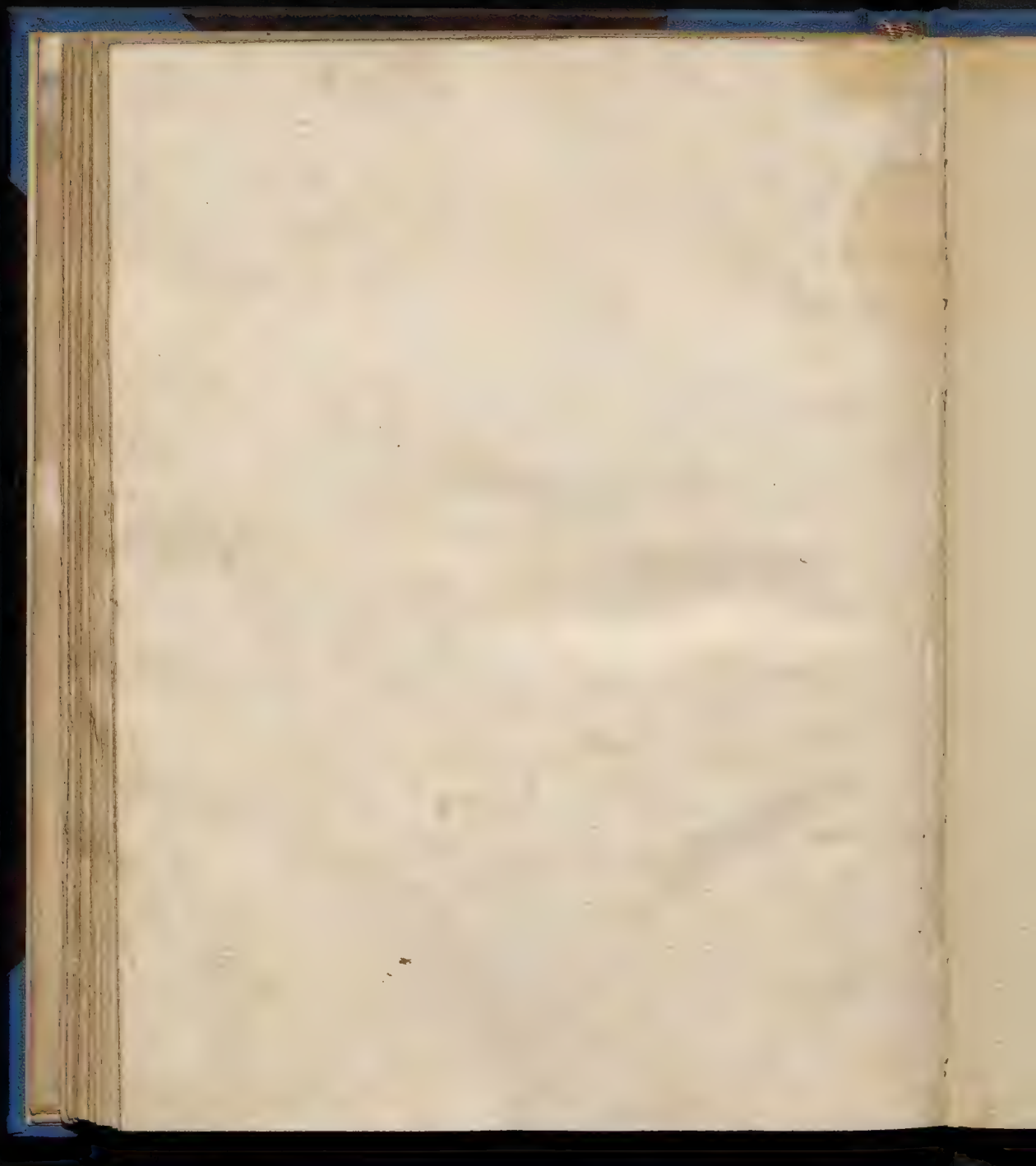

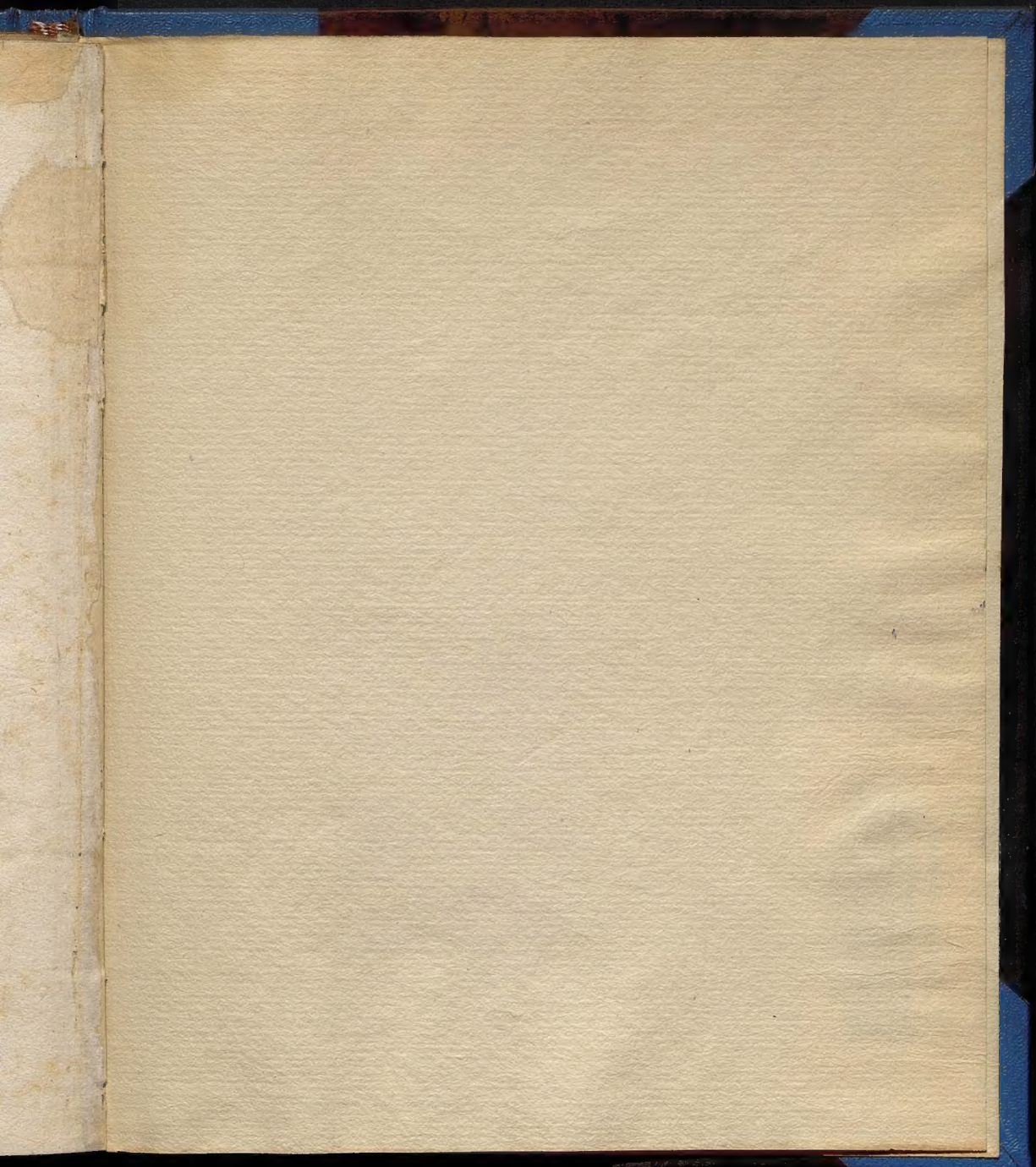

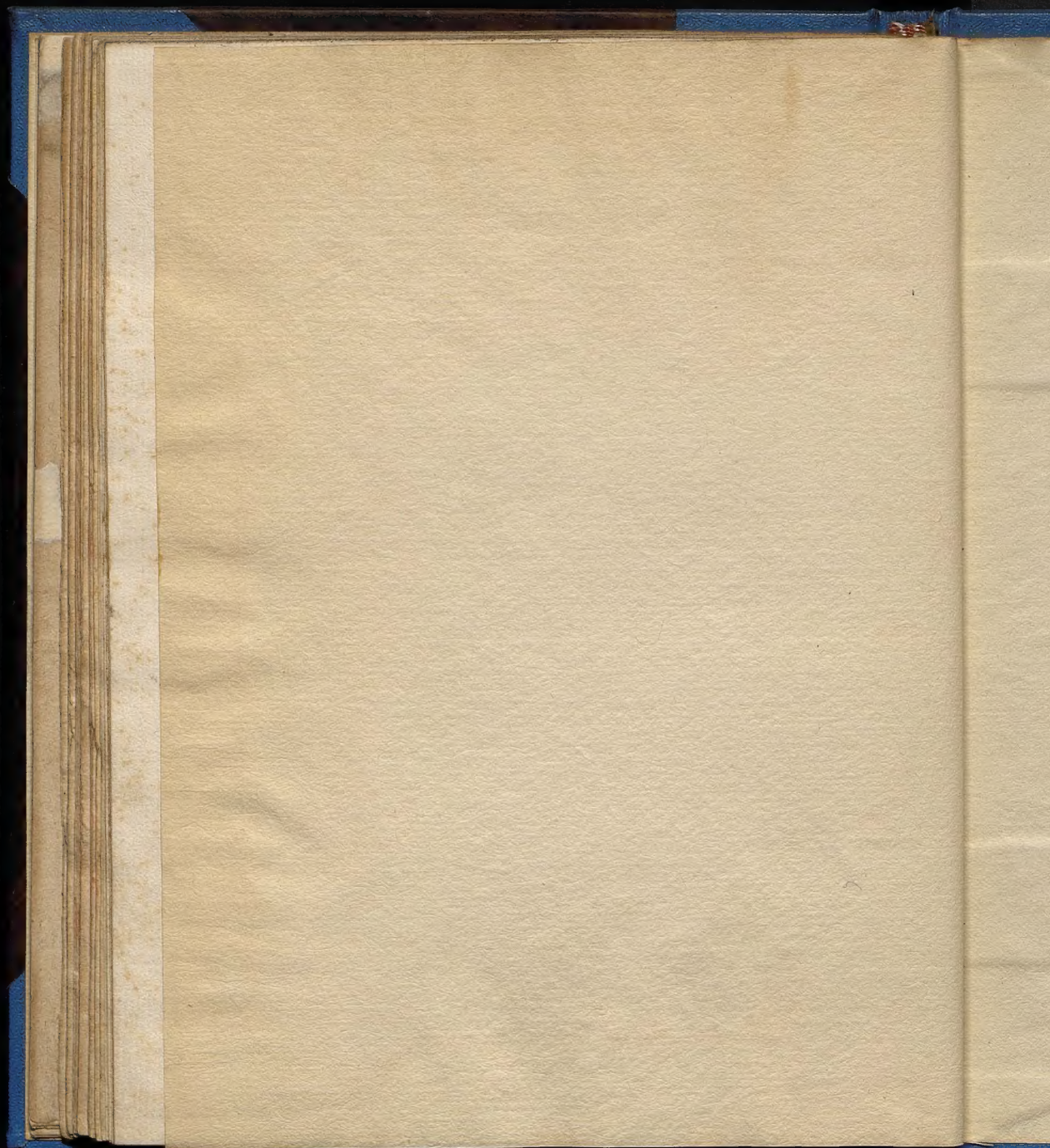

Biblioteka Jagiellońska

stdr0020344

